

(Vivir) en Monforte

(SER) de Orde

Resumo gramatical

Xénero

- En galego só hai dous xéneros: masculino e feminino. En xeral, son masculinos os substantivos rematados en **-o** e femininos os rematados en **-a**, pero hai excepcións: **o fantasma, a moto, o diadema, a tribo** etc.
- Os substantivos que terminan en **-ista** ou **-e** teñen a mesma forma para o masculino e o feminino: **o/a artista, o/a dentista, o/a estudante, o/a cantante, o/a intérprete** etc.
- Os adxectivos que rematan en **-ista, -e** ou **-z** tamén teñen a mesma forma para os dous xéneros: **optimista, individualista, intelixente, alegre, feliz, capaz, perspicaz** etc.
- Son **masculinos**: os nomes das letras (**o xe, o hache**); os substantivos de orixe grega terminados en **-ema** e **-oma** (**o problema, o cromosoma**); os nomes que acaban en **-me** (**o acedume, o abdome...** agás **a servidume, a mansedume**) e os nomes das árbores froiteiras cando a froita que dan é masculina (**o plataneiro, o marmeleiro...** agás **a figueira**).
- Son **femininos**: os nomes acabados en **-axe** (**a mensaxe, a viaxe, a equipaxe...** agás **o traxe, o paxe, o garaxe**) e os nomes das árbores froiteiras cando a froita que dan é feminina (**a maceira, a laranxeira...** agás **o castiñeiro**).

Formación do feminino

- En xeral, fórmase o feminino dos substantivos e adxectivos cambiando o **-o** final por un **-a** ou engadíndolles un **-a** ás terminacións **-r, -ín, -z** (no caso de substantivos) e vogal tónica: **alto/alta, traballador/traballadora, bailarín/bailarina, rapaz/rapaza, xuíz/xuíza, nu/núa, cru/crúa** etc.
- Os substantivos e adxectivos rematados en **-án** forman o feminino en **-á**, como **curmán/curmá, irmán/irmá, compostelán/compostelá, catalán/catalá, cidadán/cidadá, san/sa, truán/truá** etc.; ou en **-ana**, como **folgazán/folgazana, larpán/larpana, paspán/paspana, papán/papana** etc.
- Os rematados en **-és** fano en **-esa**: **fregués/freguesa, vigués/viguesa, chinés/chinesa**; agás **cortés**, que é invariable.
- Dos substantivos rematados en **-ón**, algúns fan o feminino en **-oa**, pero tamén poden presentar outras formas: **anglosaxón/anglosaxoa, león/leoa, patrón/patroa, ladrón/ladroa ou ladra** etc.; e algúns substantivos e adxectivos fano en **-ona**: **lambón/lambona, chorón/chorona, papaleisón/papaleisona, pasmón/pasmona** etc.
- Os adxectivos xentilicios rematados en vogal tónica presentan a mesma forma para o masculino e o feminino: **o/a marroquí, o/a somalí, o/a israelí, o/a hindú** etc.

Formacións especiais de xénero

- Hai palabras cuxas formas de feminino son moi peculiares: **heroe/heróina, tsar/tsarina, sacerdote/sacerdotisa, profeta/profetisa, poeta/poetisa, xudeu/xudía, rei/raíña, galo/galiña, príncipe/princesa, abade/abadesa, barón/baronesa, actor/actriz, emperador/emperatriz**.
- Hai casos nos que o cambio de xénero implica un cambio de significado, aínda que algunhas veces moi sutil: **o río/a ría, o bolso/a bolsa, o prato/a prata, o pozo/a poza, o caldeiro/a caldeira, o horto/a horta, o leiro/a leira, o saco/a saca, o manto/a manta, o coitelo/a coitela, o peto/a peta** etc.

Número: regras de formación do plural

- Ás palabras rematadas en vogal, ditongo ou **-n**, engádeselles **-s**: **cadeira/cadeiras, marroquí/marroquís, xersei/xerseis, limón/limóns** etc.
- Ás palabras rematadas en **-r** e **-z**, engádeselles **-es**: **muller/mulleres, fogar/fogares** etc. No caso de **-z**, este cámbiase por **-c** antes de facer o plural: **vez/vezes, luz/luces, capaz/capaces** etc.
- As palabras agudas rematadas en **-s** forman o plural engadindo **-es**: **deus/deuses, autobús/autobuses** etc.
- As palabras rematadas en **-s** ou **-x**, ben sexan graves, esdrúxulas ou que formen grupo consonántico, permanecen invariables á hora de formar o plural: **mércores, lapis, lux, unisex, luns**.
- As palabras rematadas en **-l**, se son graves ou monosilábicas, forman o plural engadindo **-es**: **sol/soles, difícil/difíciles, túnel/túneles** etc. Se son agudas, con máis dunha sílaba, forman o plural substituíndose o **-l** por **-is**: **papel/papeis, español/españóis, civil/civís, caracol/caracois** etc.

O plural nas palabras compostas

- Nos compostos gráficos, que forman unha soa palabra, a flexión de plural só se fai no último elemento: **socioeconómico/socioeconómicos, cartafol/cartafoles, mapamundi/mapamundis, pasatempo/pasatempos, lavalouza/lavalouzas, beirarrúa/beirarrúas, benvida/benvidas, benfalado/benfalados, branquiazul/branquiazuis, quefacer/quefaceres** etc.

ATENCIÓN

Algúns compostos gráficos teñen unha soa forma. Nestes casos, só sabemos se están en singular ou en plural polo contexto ou polos determinantes que os acompañan: **o/os paraugas, o/os portafolios, o/os microondas, o/os tirapedras, o/os limpabotas, o/os trabalinguas, o/os abrelatas, o/os gardarríos** etc.

- Nos compostos sintagmáticos formados por substantivo + substantivo, onde o segundo elemento funciona como un modificador do primeiro, só recibe flexión de número o primeiro elemento: **home araña/homes araña, neno prodixio/nenos prodixio, palabra clave/palabras clave, café teatro/café teatro, porco espiño/porcos espiño, moble bar/mobles bar** etc.
- Tamén flexiona só o primeiro elemento dos compostos sintagmáticos que teñen un nexo entre as dúas bases: **sala de estar/salas de estar, ferro de pasar/ferros de pasar, paso a nivel/pasos a nivel, mesa de noite/mesas de noite** etc.
- Nas palabras compostas que se escriben con guións, só recibe flexión de plural o segundo elemento: **non-fumador/non-fumadores, político-económica/político-económicas, maníaco-depresivo/maníaco-depresivos** etc.
- Nos compostos sintagmáticos formados por substantivo + adxectivo, as dúas bases fan a flexión de plural: **garda civil/gardas civís, porco bravo/porcos bravos, pomba torcaz/pombas torcaces, pé dereito/pés dereitos** etc.

ATENCIÓN

A palabra que vai en plural faíno segundo a regra de formación do plural á que pertence: **rúa/rúas; fol/foles; facer/faceres; civil/civís** etc.

Outros casos especiais na flexión de número

Hai palabras non patrimoniais que presentan a formación do plural dun modo particular.

- Aos estranxeirismos, palabras doutros idiomas que, a pesar do frecuente emprego, manteñen a súa forma orixinal, engadímoslles -s: **club/clubs, pub/pubs, clip/clips, robot/robots, croissant/croissants** etc. O mesmo ocorre cos poucos cultismos que se conservan na lingua: **álbum/álbums, réquiem/réquiem, tándem/tándems** etc.
- As marcas non se deben pluralizar, xa que son nomes propios. Algunhas pasaron a designar obxectos comúns e fan a flexión de número a través dos determinantes que as acompañan: **o land rover/os land rover; o kleenex/os kleenex** etc.
- Sobre as siglas, cómpre indicar que estas tampouco se pluralizan. Non obstante, atópanse na lingua algunhas siglas cuxo emprego está moi sistematizado, de xeito que se comportan como palabras comúns, presentando incluso algunha transformación morfolóxica (como o acento gráfico). Todas elas se escriben en letras minúsculas e admiten a flexión de plural, segundo as regras para as palabras patrimoniais: **peme/pemes, ovni/ovnis, láser/láseres, radar/radares** etc.

- Hai tamén casos nos que a formación do plural deste tipo de siglas presenta opinións encontradas, como o que ocorre, por exemplo, con CD e DVD: **cd/cds; o/os CD; cedé/cedés**.

Artigo

Existen dous tipos de artigos en galego: o determinado e o indeterminado.

Artigo determinado

- Os artigos determinados (**o, a, os, as**) utilízanse cando falamos de algo en concreto, que é único ou que xa se mencionou antes.
 - *Imos alugar **a** casa de meus pais.*
 - *Trouxeron **o** coche de sempre.*
- Tamén o empregamos cando nos referimos a un aspecto ou a unha parte dun país ou dunha rexión, coas formas de tratamento e cos títulos: **o Exipto antigo, a Galicia actual, a doutora Fidalgo, o señor González**.
- O artigo determinado contrae coas preposicións **a, con, de** e **en**, e coa conxunción comparativa **ca**:

	o	a	os	as
a	ao (ó)*	á	aos (ós)*	ás
con	co	coa	cos	coas
de	do	da	dos	das
en	no	na	nos	nas
ca	có	cá	cós	cás

* Aínda que na escrita poida representarse de dúas formas, a única pronuncia correcta é **ó/ós**.

- Existe tamén unha segunda forma do artigo determinado (**lo, la, los, las**) que se emprega obrigatoriamente tras da preposición **por** (*Imos **polo** monte*) e do adverbio **u** (***U-los** mozos que chegaron?*).
- Ademais destes contextos, a segunda forma do artigo pode aparecer nos seguintes casos:
 - 1) Despois das formas verbais rematadas en **-r** ou **-s**:
 - *Non **compartímo-la** mesa con eles.* (Compartimos + a)
 - *Debes **deixa-los** libros no estante.* (Deixar + os)
 - 2) Despois dos pronomes enclíticos **-nos, -vos, -lles**, e dos pronomes tónicos **nós** e **vós**:
 - ***Déuno-lo** diñeiro que faltaba.* (Deunos + o)
 - ***Vó-los** tres seguídeme.* (Vós + os)
 - 3) Despois de **ambos/as, entrambos/as, todos/as, tras, (e) mais**:
 - ***Ámbalas** estudantes eran de Porriño.* (Ambas + as)
 - ***Entrámbolos** dous fixemos o traballo.* (Entrambos + os)
 - ***Tódolos** días facía o mesmo.* (Todos + os)
 - *Vinos **tralo** hórreo.* (Tras + o)
 - *Fomos eu e **maila** tía de Luísa.* (E mais + a)

Artigo indeterminado

- Usamos os artigos indeterminados (**un, unha, uns, unhas**) para mencionar algo por primeira vez, cando non sabemos se existe ou para identificar ou valorar alguén pola súa profesión.
 - Queremos mercar **unha** casa en Sanxenxo.
 - Tes **un** cincheiro por aquí?
 - A súa muller é **unha** xornalista moi coñecida.
- O artigo indeterminado contrae coas preposicións **con, de e en**:

	un/s	unha/as
con	cun/cuns	cunha/cunhas
de	dun/duns	dunha/dunhas
en	nun/nuns	nunha/nunhas

Casos de omisión do artigo

- En xeral, os artigos non se usan cos substantivos propios (nomes de persoas, de continentes, de países e de cidades), agás cando forma parte do nome: **A Habana, O Cairo** etc. Nalgúns casos, o uso do artigo é opcional: **(A) India, (O) Brasil, (O) Perú** etc.
- Tampouco se emprega se falamos dunha categoría ou de substantivos non contables.
 - Tes **coche**?
 - Merca **sal** e **leite** cando vaías ao súper.

Os demostrativos

- Serven para referirse a algo con referencia á súa distancia no espazo ou no tempo respecto da persoa que fala. Están en relación cos adverbios de lugar **aquí** (preto de quen fala), **aí** (preto de quen escoita) e **alí/alá** (lonxe de ambos).

	Masculino		Feminino		Neutro
	Singular	Plural	Singular	Plural	
aquí	este	estes	esta	estas	isto
aí	ese	eses	esa	esas	iso
alí/alá	aquel	aqueles	aquela	aquelas	aquilo

- **Este** avión é bastante novo, pero **aquel** de alá é vellísimo.
- As formas neutras serven para referirse a algo descoñecido ou que non queremos ou non podemos identificar cun substantivo.
 - Que é **isto**? Non entendo nada.
 - **Iso**? É a tradución do informe anual.
- Cando acompañan un substantivo, os demostrativos funcionan como **determinantes** ou **adxectivos**, concordando co devandito substantivo en número e xénero.
 - **Estas** lentes son graduadas.
 - As cadeiras **esas** comprámolos nas rebaixas.
- Cando os demostrativos aparecen sós, substituíndo os substantivos, denomínanse **pronomes**.
 - **Estes** son os que procuraba.
 - Gústame **aquelas** brancas. Podo levalas?

- Coas preposicións **de e en** os demostrativos contraen:

	este(s)/esta(s)	ese(s)/esa(s)	aquel(es)/aquela(s)
de	deste(s)/desta(s)	dese(s)/desa(s)	daquel(es)/daquela(s)
en	neste(s)/nesta(s)	nese(s)/nesa(s)	naquel(es)/naquela(s)

- Traballo **naquel** edificio con cristais negros.
- Quen é o dono **deste** coche?

- Prodúcese a mesma contracción cos demostrativos neutros:

	isto	iso	aquilo
de	disto	diso	daquilo
en	nisto	niso	naquilo

- Sabes algo **disto**?

Os posesivos

- Os posesivos utilízanse para identificar algo ou alguén referíndose ao seu posuidor. Concordan en xénero e número coa cousa posuída e varían segundo o posuidor (eu = a **miña** casa; ti = a **túa** casa...)

	Masculino		Feminino	
	Singular	Plural	Singular	Plural
(eu)	meu	meus	miña	miñas
(ti)	teu	teus	túa	túas
(el/ela/vostede)	seu	seus	súa	súas
(nós)	noso	nosos	nosa	nosas
(vós)	voso	vosos	vosa	vosas
(eles/elas/vostedes)	seu	seus	súa	súas

- Cando acompañan o substantivo, os posesivos funcionan como determinantes ou adxectivos:
 - Gústame o **meu** traballo.
- Cando van sós, substituíndo un substantivo xa mencionado ou coñecido polo interlocutor, funcionan como pronomes:
 - Este libro é **meu**.
- Como determinante ou adxectivo, o posesivo vai obrigatoriamente con artigo determinado, pero en certos contextos (nomes de parentesco, en exclamacións ou vocativos, por exemplo) o artigo pode aparecer elidido:
 - Onte falei con **meu** pai.
 - **Miña** muller traballa toda a tarde...
 - **Meu** Deus!

Usos especiais dos posesivos

- As expresións **de meu, de teu, de seu, de noso, de voso e de seu** empréganse para expresar pertenza exclusiva:
 - Tantos anos de traballo e non tendes nada **de voso**.
 - Xa tiña moitas terras **de seu** cando casou.
- Tamén as devanditas formas poden indicar que unha característica é propia ou da natureza dunha persoa.

- Seguro que non espera nada a cambio. É que é boiño **de seu**.
- Coñézote e sei que es xeneroso **de teu**.

■ Coas formas **cadanseu/s** e **cadansúa/s** distribúese un obxecto a cada persoa dentro dun grupo.

- Utilizade **cadansúas** follas de exercicios.
- Levamos **cadanseu** coche, porque logo non volvemos xuntos.

■ As formas da primeira persoa cun nome propio empréganse para expresar familiaridade ou afectividade.

- Marchou **o noso** Xoel a Estados Unidos.
- Sabedes? A **nosa** Beatriz acaba de aprobar as oposicións!

■ **Os meus, os teus, os seus, os nosos, os vosos** poden empregarse para substituír 'a miña, a túa, a súa... familia'.

- Pasa aquí todo o curso, pero no verán volve á súa terra porque quere estar **cos seus**.
- Cando estou baixa de ánimo, prefiro estar na casa, na compañía **dos meus**.

■ **As miñas, as túas, as súas, as nosas, as vosas** empréganse para indicar as cousas, feitos ou trasnadas que fixo unha persoa.

- Creo que, se volvo facer unha **das miñas**, me despiden.
- Este neno é terrible: anda sempre facendo **das súas**.

■ **O meu, o teu, o seu, o noso, o voso, o seu** poden significar 'o que me/che/le/nos/vos/lles gusta'.

- Non me gustou moito a obra, pero xa sabes que o teatro non é **o meu**.
- Ana está moi contenta nesta empresa. Nótase que isto é **o seu**.

■ O posesivo **meu** pode aparecer como vocativo para chamar a atención dun compañeiro.

- **Meu**, que che pasa? Véxote un pouco decaído.

Os indefinidos

■ Son palabras que expresan conceptos como cantidade, intensidade, identidade, existencia ou distribución dun xeito vago e impreciso.

■ Os indefinidos son invariables cando só teñen unha forma: **alguén, ninguén, algo, nada, cada, cadaquén, calquera, demais** etc.; e variables cando admiten flexión de xénero e/ou número: **todo/toda/todos/todas; outro/outra/outros/outras; certo/certa/certos/certas; un/unha/uns/unhas; algún/algunha/alguéns/algunhas; ningún/ningunha/ningúns/ningunhas; pouco/pouca/poucos/poucas; demasiado/demasiado/demasiados/demasiadas; abondo/abonda/abondos/abondas; varios/varias; tal/tales; ambos/ambas** etc.

■ Poden funcionar como pronomes, cando substitúen o substantivo, ou como adxectivos, cando o modifican.

- Se chama **alguén**, dígalle que volvo axiña. (= pronome)
- Podes deixarme **calquera** libro de poesía? (= adxectivo)

Contraccións

● O indefinido **un** (e as súas variantes), cando actúa como adxectivo, presenta as mesmas contraccións ca o artigo indeterminado: **dun/dunha/duns/dunhas, nun/nunha/nuns/nunhas, cun/cunha/cuns/cunhas**. Non obstante, no seu emprego pronominal, contrae con **de** e **en**, pero non coa preposición **con**.

● **Cunhas** reclamacións estamos de acordo, con outras non. (= adxectivo)

● Cada fin de semana sae **con unha**, non quere volver namorarse. (= pronome)

■ **Ambos** tamén contrae coa preposición **entre**, formando **entrambos** e **entrambas**.

■ Os indefinidos **algún** e **outro** (e as súas variantes) contraen coas preposicións **de** e **en**, da seguinte maneira:

	algún	outro
de	dalgún/dalgunha/dalgúns/dalgunhas	doutro/doutra doutros/doutras
en	nalgún/nalgunha/nalgúns/nalgunhas	noutro/noutra/noutros/noutras

Pronomes persoais

■ A forma dos pronomes persoais cambia segundo a súa función na oración.

Suxeito	CD	CI	Reflexivo	Con preposición
eu	me	min	me	min (comigo)
ti	te	che	te	ti (contigo)
vostede	o/a	lle	se	vostede (consigo)
el/ela	o/a	lle	se	el/ela, si (consigo)
nós	nos	nos	nos	nós (connosco)
vós	vos	vos	vos	vós (convosco)
vostedes	os/as	lles	se	vostedes (consigo)
eles/elas	os/as	lles	se	eles/elas, si (consigo)

■ Ao lado dos pronomes **nós** e **vós** tamén existen **nosoutros/as** e **vosoutros/as**, respectivamente. Non obstante, estas formas non teñen o mesmo significado en cada caso.

■ **Nosoutros/as** e **vosoutros/as** delimitan un grupo concreto e pechado, coñecido polo interlocutor, que deixa fóra os demais.

- Podemos organizarnos do seguinte xeito: **nosoutros** axeitamos esta parte e **vosoutros** aquela.

■ **Nós** e **vós**, pola súa banda, non establecen ningún tipo de limitación nese sentido.

- **Nós** somos galegos e **vós**, de onde sodes?

■ Os pronomes suxeito empréganse tamén coas preposicións **agás, ata, entre, excepto, fóra, incluso, menos, salvo e segundo**.

- Segundo **ela**, todos estabamos convocados á reunión.
- Entre **ti** e **eu** terminaremos o traballo esta tarde.

- A forma **o**, ademais de complemento directo (CD) masculino singular, pode substituír partes enteiras dun texto, así como predicativos dos verbos **ser**, **estar** e **parecer**.
 - Ao final, aprobaches os exames?
 - Aínda non **o** sei porque as notas saen mañá.
 - Suso parece moi boa persoa, non?
 - Pois a verdade é que non **o** é.

Pronomes en construcións valorativas

- En galego moitos verbos combínanse cos pronomes de CI en construcións cuxo suxeito (subliñado nos exemplos) é o que provoca o sentimento ou a valoración. Para marcar o contraste con outras persoas ou evitar a ambigüidade, empregamos tamén as formas preposicionais cos pronomes tónicos **a min**, **a ti**, **a vostede**, **a el/ela**, **a nós**, **a vós**, **a vostedes**, **a eles/elas**.
 - (A min) esta situación non **me** gusta nada.
 - (A ti) fascinante os espectáculos en vivo, verdade?
 - (A vostede) interésalle a arte?
 - (A el) os avións danlle pánico.
 - (A nós) moléstanos tanto barullo.
 - (A vós) non **vos** parece máis práctico este modelo?
 - (A elas) non **lles** importa esperar un pouco.

O pronome de solidariedade

Familiar	che	vos
Cortesía	lle	lles

- O pronome de solidariedade corresponde á forma de pronome persoal de complemento indirecto e emprégase cando se lle quere dar ao interlocutor unha participación afectiva ou un tratamento máis familiar ou especial. A presenza destes pronomes non altera a información que transmite o enunciado.
 - **Évos** unha situación ben delicada.
 - Pois xa non **che** sei nada.
 - **Vaille** un frío que arrepía.

! ATENCIÓN

Os pronomes **te** e **che** corresponden á segunda persoa do singular **ti**. **Te** funciona como complemento directo e como pronome reflexivo, mentres que **che** é a forma de complemento indirecto e tamén do pronome de solidariedade.

- **Vímoste** onte na entrada do cinema. (CD)
- **Érguete** máis cedo se non queres perder o autobús. (Reflexivo)
- **Deixáronche** este paquete onte pola mañá. (CI)
- **Este rapaz éche** moi traballador. (Solidariedade)

Posición dos pronomes de CI e CD

- Por regra xeral, a orde de colocación dos pronomes átonos é: verbo + CI + CD. Os pronomes colócanse sempre despois do verbo e unidos a el.
 - **Tróuxome** todo o que lle pedira.
- Non obstante, hai determinados contextos nos que o pronome se coloca diante do verbo e separado deste.
 - Despois de palabras que marcan subordinación (**que**, **aínda que**, **sempre que**, **xa que**, **posto que**, **se...**):
 - **Dixo que me** deixaría todos os apuntamentos.
 - **Déixoche a moto se me** fas este traballo.
 - Despois de adverbios ou expresións que indican negación (**non**, **nunca**, **xamais**, **tampouco...**) e dúbida (**quizais**, **talvez**, **seica**, **disque**):
 - **Nunca o** vin por esta zona.
 - **Xamais che** dirá a verdade.
 - **Seica lle** deron un premio de poesía.
 - Despois dalgúns outros adverbios (**xa**, **aínda**, **mentres**, **tamén**, **sempre**, **ben**, **mal**, **só**, **axiña**, **logo**, **máis**, **menos**, **aquí**, **aí**, **alí...**):
 - **Sempre me** ducho pola noite.
 - **Querías este libro? Pois aquí o** tes.
 - **Xa lle** dixen que non dispoño deste material.
 - Despois dalgúns pronomes indefinidos (**algo**, **nada**, **ninguén**, **alguén**, **calquera**, **mesmo**, **bastante...**):
 - **Ninguén me** deu a resposta correcta.
 - **Algo me** dí que isto non está ben.
 - Despois de interrogativos (**que**, **por que**, **como**, **quen**, **onde**, **cando**, **canto**, **como...**), exclamativos (**que**, **como**, **canto...**) ou frases desiderativas:
 - **Quen che** dixo esa barbaridade?
 - **Cando lle** daremos o regalo?
 - **Canto me** alegre por ti!
 - **Deus me** valla!
- Hai casos nos que a posición do pronome é variable:
 - Diante de preposicións, o pronome pode ir despois da preposición ou despois do verbo:
 - Os profesores temos o compromiso de **lles** axudar aos alumnos. / Os profesores temos o compromiso de axudar**lles** aos alumnos.
 - Nas perífrases verbais os pronomes poden colocarse despois do verbo principal, despois da conxunción ou preposición que forma parte da perífrase ou detrás do verbo auxiliado:
 - **Tesme** que facer un favor.
 - **Tes que me** facer un favor.
 - **Tes que facerme** un favor.
 - **Estiven chamándote** toda a mañá.
 - **Estívente chamando** toda a mañá.
 - Nas perífrases de participio, o pronome só se coloca despois do verbo auxiliar (ou conxugado), agás nos casos das excepcións mencionadas anteriormente:
 - **Téño** visitado alí algunhas veces.
 - Non **che** dou feito isto ata mañá.

Contraccións dos pronomes de CI e CD

CI	CD	CONTRACCIÓN	
me che lle nos vos lles	o a os as	mo, ma, mos, mas	• Estas cartas deumas Luísa.
		cho, cha, chos, chas	• Queres isto? Pois déixo cho .
		llo, lla, llos, llas	• Non o sei, vou llo preguntar a Luís.
		nolo, nola, nolos, nolas	• A chave? Entregóu nola a conserxe.
		volo, vola, volos, volas	• As publicacións envía révolas logo.
		llelo, llela, llelos, llelas	• Estes xoguetes lév allelos aos nenos do orfanato.

Preposicións e locucións preposicionais

- As preposicións son elementos invariables que serven para unir as palabras, establecendo entre elas relacións de diversos significados. Constitúen un repertorio bastante extenso, pero as máis frecuentes en galego son: **a, agás/excepto, ante/perante, ata, con, contra, de, dende/desde, en, entre, para, por, sen, sobre, tras, onda**.
- **Locucións prepositivas** son grupos de palabras que funcionan coma unha preposición, é dicir, son invariables e establecen relacións de distintos significados entre as palabras. Algúns exemplos de locucións poden ser: **cara a, por mor de, a/en prol de, antes de, no canto de, dentro de, debaixo de, detrás de, despois de, ao lado de...**
- Entre as referencias semánticas que as preposicións poden achegar ás relacións que establecen, atópanse os seguintes:
 - Caracterización: *É un neno **con** carácter; Alí está a cabina **de** control.*
 - Modo/Maneira: *Traballa **con** atención; Fíxemolo **entre** os dous.*
 - Tempo: *Vexo o telexornal **do** serán; Chegou **ás** sete e media.*
 - Lugar: *Vivimos **en** Verín; Direino **ante** o xuíz.*
 - Compañía: *Tomou xamón **con** melón; Traballamos **con** María.*
 - Materia: *Envíelle un ramo **de** flores; A caixa era **de** acrílico.*
 - Posesión: *Este libro é **de** Mateo, Viches o novo coche **de** Pedro?*
 - Causa: *Fíxose cura **por** imposición da nai; Preocupábame **por** ti.*
 - Oposición: *Que tes **contra** min?; Todos van, **agás** Xan.*
 - Orde/Posición: ***Antes de** saír, remato este traballo.*
 - Orixe: *Vén **de** Nova York; Sandra é **de** Caldas.*

- Dirección: *Cando o vin, ía **cara á** igrexa; Pedro foi **onda** o pai.*
- Instrumento: *Límpao **con** este trapo; Partiu o pan **coas** mans.*
- Movemento: *Mañá imos **a** Combarro.*
- Carencia: *Non conduce **sen** o carné.*
- Finalidade: *Vive **para** traballar; Merqueino **para** facer os churros.*
- Límite: *Sigue **ata** a fin da rúa.*

! ATENCIÓN

Unha mesma preposición pode expresar distintos matices de significado:

- *Gústame esta mesa **de** centro. (Caracterización)*
- *Este ordenador é **de** Iago. (Posesión)*
- *Tráeme ese bote **de** plástico. (Materia)*

Adverbios e locucións adverbiais

- Os adverbios son palabras invariables que expresan diferentes matices que poden complementar ou modificar un verbo, un adxectivo, outro adverbio ou ata mesmo un enunciado completo.
 - *Chamáronme **onte** para un novo traballo.*
 - *Era **moi** falador, pero traballaba **pouco**.*
 - *Francamente, a túa actitude decepcionounos **moito**.*
- Os adverbios adoitan achegar algunha información circunstancial que pode ser dos seguintes tipos:
 - Tempo: **onte, antonte, hoxe, mañá, cedo, tarde, logo, despois, agora, antes, acotío** etc.
 - Lugar: **aquí, alí, alá, acolá, dentro, fóra, preto, lonxe, diante, detrás, alén** etc.
 - Modo: **así, ben, mal, gratis, amodo, adrede, asemade, paseniño, devagar** etc.
 - Dúbida: **talvez, quizais, seica, disque** etc.
 - Negación: **non, nin, nunca, xamais, sequera, tampouco** etc.
 - Afirmación: **si, certo, certamente, abofé, tamén** etc.
 - Cantidade ou intensidade: **case, máis, menos, tan, dabondo, moito, moi, bastante** etc.
- As locucións adverbiais son combinacións fixas de dúas ou máis palabras que funcionan do mesmo xeito ca os adverbios: **a cada canto, a miúdo, ao carón, aos poucos, ás agachadas, ás presas, así mesmo, de certo, de momento, de repente, se callar** etc.
- Coa colocación do sufixo **-mente** ao final dalgúns adxectivos femininos ou neutros, pódese formar unha ampla serie de adverbios de modo: **soa/soamente, rápida/rapidamente, difícil/difícilmente** etc.

! ATENCIÓN

Ao engadirlle o sufixo **-mente**, os adxectivos que levan acento pérdeno: fácil - **facilmente**.

Acentuación

- De acordo coa posición da sílaba tónica, as palabras que teñen máis dunha sílaba clasifícanse en **agudas**, **graves** e **esdrúxulas** e a súa acentuación faise da seguinte forma:

- **Agudas**: son as palabras nas que a sílaba tónica é a última. Levan acento gráfico, chamado acento agudo, cando rematan en **vogal**, **vogal + n**, **vogal + s** e **vogal + ns**: **mañá**, **paté**, **refén**, **francés**, **composteláns**...
- **Graves**: son palabras nas que a sílaba tónica é a penúltima. Levan acento cando rematan en consoante que non sexa **-n** ou **-s** ou en grupo consonántico distinto de **-ns**: **difícil**, **álbum**, **carácter**, **tórax**...
- **Esdrúxulas**: son palabras nas que a sílaba tónica é a antepenúltima; sempre levan acento: **médico**, **bágoa**, **cónxuxe**, **ávido**, **sílaba**...

Outras regras de acentuación

- Os **estranxeirismos** máis correntes en galego seguen as devanditas regras de acentuación: **popurrí**, **xampús**, **acésit**, **cámping**, **pákinson**, **cárdigan** etc.
- Os **monosílabos** non se acentúan, agás nos casos do acento diacrítico: **da**, **das** (contracción preposición + artigo)/**dá**, **dás** (formas do presente indicativo do verbo dar); **pe** (nome da letra)/**pé** (parte do corpo) etc.
- Cando un verbo leva pronomes complemento ou a segunda forma do artigo, o conxunto que forman considérase unha única palabra para fins de acentuación: **vímolos no parque**, **fixémo-la cea**, **deixóullelos aos fillos**...
- Acentúanse as vogais **i**, **u** tónicas, se van precedidas ou seguidas doutra vogal, para indicar que forman parte de sílabas distintas: **ruído**, **saúde**, **oír**, **inclúe**, **día**...

! ATENCIÓN

En galego **non** se acentúan:

- Os monosílabos, salvo nos casos que levan acento diacrítico ou diferencial: **son**, **voz**, **po**, **nu**, **cru**...
- As palabras agudas rematadas en ditongo decrecente, seguidas ou non de **s**: **falou**, **cantei**, **metais**, **aneis**, **anzois**...
- Os adverbios en **-mente**: **tranquilamente**, **rapidamente**, **facilmente**, **habilmente**...
- Os interrogativos e exclamativos: **Que queres?**
Cantos somos? **Que sorpresa!**

Principais casos de acentuación diacrítica ou diferencial

á (a prep. + a artigo)	a (artigo; pron.; prep.)
bóla ('esfera')	bola (peza de pan)
cá (ca + a)	ca (conx.)
có (ca + o)	co (con + o)
cómpre ('é mester')	compre ('merque')
dá (pres. e imp. de dar)	da (de + a)
dó ('compaixón')	do (de + o)
é (pres. de ser)	e (conx.)
fóra (adv.)	fora (antepret. de ser e ir)
má ('ruín')	ma (me + a)
maís (adv. e. pron.)	mais (conx.)
nó (subst.)	no (en + o)
nós (pron. tónico; pl. de nó)	nos (en + os; pron. átono)
ó (a + o)	o (artigo; pron.)
óso (do corpo)	oso (animal)
pé (parte do corpo)	pe (letra)
pór (poñer)	por (prep.)
présa (apuro)	presa (prendida; presada)
sé (sede eclesiástica; imp. de ser)	se (conx.; pron.)
só (adv. e adx.)	so (prep.)
té (infusión)	te (pron.; letra)
vén (pres. de vir)	ven (pres. de ver; imp. de vir)
vés (pres. de vir)	ves (pres. de ver)
vós (pron. tónico)	vos (pron. átono)

Emprego das maiúsculas

- En galego escríbese a letra inicial maiúscula nos seguintes casos:
 - No comezo do escrito e das frases: **Un día**, **cando chegaba do traballo**...
 - Nos nomes propios: **Lara**, **Carlos**, **Bos Aires**, **Alexandre**...
 - Nas formas e expresións de tratamento: **Sr.**, **Dra.** **Vde.**, **D.**
 - Na primeira palabra dos títulos de obras literarias e artísticas: **Noite de Reis**. **Ou o que queirades**; **A noite que deixou de chover**.
 - En todos os substantivos e adxectivos dos nomes de períodos históricos, festas relixiosas, institucións, organismos, empresas, publicacións periódicas: **Idade Media**, **Nadal**, **O Correo Galego**, **Tribunal Superior de Xustiza**, **A Nosa Terra**, **Xunta de Galicia**.

! ATENCIÓN

Polo xeral, os nomes xenéricos que acompañan as denominacións de lugares públicos ou accidentes xeográficos escríbense con inicial minúscula, agás cando comezan frases: **rúa do Vilar**, **praza de Galicia**, **avenida de Ferrol**, **paseo de Tanxil**, **río Miño**, **monte Louro** etc.

Procesos de formación de palabras

Derivación

- A derivación consiste na creación de novas palabras a través da colocación de afixos nunha base. Pode ser por **prefixación** (cando o afixo se coloca antes da raíz) ou por **sufixación** (cando o afixo se coloca detrás da raíz). Estes afixos denomínanse, respectivamente, **prefixo** e **sufixo**.

Prefixación

- Os prefixos poden achegarllles ás bases os máis variados significados. Xeralmente a nova palabra pertence á mesma clase gramatical da base. Os máis frecuentes son os seguintes:
 - Negación, carencia, privación, ausencia: **indecisión**, **incapaz**, **incumplir**, **amoral**, **disimetría**, **deformar**.
 - Simultaneidade, compañía, unión: **coautoría**, **coexistente**, **sincronizar**.
 - Contrariedade, oposición: **contraataque**, **contradecir**, **reaccionar**, **antinatural**.
 - (Movemento para) fóra de: **ex-comuñón**.
 - Exterioridade, intensidade elevada: **extraversión**, **extrafino**.
 - Por riba de, superioridade, intensidade elevada: **hipermercado**, **hipersensible**, **sobrevoa**, **sobrepoñer**.
 - Posición intermedia, participación conxunta: **interlingua**, **interurbano**, **internacional**.
 - Posterioridade: **posparto**, **posverbal**, **posdatar**.
 - Anterioridade: **preescolar**, **predecir**.
 - Repetición: **reconto**, **readaptable**, **refacer**.
 - Posición inferior ou secundaria: **subclase**, **subtitular**.

Sufixación

- É o proceso máis común de formación de palabras e, ao contrario da prefixación, a palabra creada por este modo pode ter unha categoría gramatical distinta da que lle serviu de base. Os sufixos máis frecuentes son:

Substantivos e adxectivos derivados de verbos

- ado/-ada/-ido/-ida**: aglomerado, partida, saída, resultado, chamada...
- axe**: reciclaxe, hospedaxe, almacenaxe, aterraxe, abordaxe, drenaxe...
- ble**: abarcable, apetecible, adquirible...
- ción/-cción/-sión/-zón/-ión**: elaboración, actuación, redución, redacción, revisión, doazón, opinión...
- deiro/a**: duradeiro, sabedeiro, faladeiro, regadeira, fiadeiro...
- doiro/a**: pagadoiro, abrigadoiro, sumidoiro, apartadoiro, vertedoiro...
- dor/-dora**: falador, vendedor, cumpridor, secadora, produtora, abridor...
- dura/-tura**: roedura, mordedura, cocedura, apertura...
- ivo/a**: consultivo, impulsivo, abusivo...
- mento**: nomeamento, ofrecemento, impedimento...
- ncia/-nza**: militancia, asistencia, doenza...
- ón/-ona**: abusón, respondón, chorón, durmiñón...
- or/ora**: revisor, clamor, fervor, delator...

- tivo/a**: narrativo, cualificativo, negativo, estimativa, tentativa...
- torio/a**: satisfactorio, circulatorio, reformatório, dormitorio...
- tura**: lexislatura, abreviatura...
- ura**: fervura, untura...

ATENCIÓN

Os substantivos terminados cos sufixos **-axe**, **-ción/-cción/-sión/-zón/-ión**, **-ez/-eza**, **-idade/-edade**, **-ura/-dura/tura** e **-uxe** son femininos: **a sección**, **a doazón**, **a timidez**, **a hospedaxe**, **a facilidade**, **a brancura**, **a lanuxe**... Nalgúns casos, a raíz do verbo sofre cambios: **disolver** > **a disolución**, **inscribir** > **a inscripción**, **pedir** > **a petición**, **elixir** > **a elección**...

Adxectivos e substantivos derivados doutros adxectivos e substantivos

- al**, **-ar**: floral, fenomenal, xenial, mortal, bestial, espectacular...
- án**, **-á**, **-ana**: livián, aldeán, compostelá, ourensá...
- ario/a**, **-itario/a**: utilitario, falsario, ...
- axe**: follaxe, ancoraxe, bandidaxe, linguaxe, plumaxe, estiaxe, barcaxe, equipaxe...
- eiro/a**: careiro, neneiro, obreiro, pasteiro, pataqueiro, agasalleiro, aduaneiro...
- ería**, **-aría**: tolería, librería, relojería, cafetería, bruxaría, bicharía...
- és**, **-esa**: burgués, xaponés, francés, vigués...
- ez**, **-eza**: riqueza, beleza, natureza, acidez, timidez, altivez...
- idade** (**-edade**, **-tade**): acridade, actividade, impiedade, dificultade...
- ivo/a**: altivo, festivo, instintivo...
- ia**: melloría, alegría, burguesía, valentía, reitoría...
- ismo**: individualismo, culturismo, absentismo, xornalismo, africanismo...
- ista**: accionista, abolicionista, trapequista, especialista, artista...
- on/-ona**: solteirón, cabezón, narigón, barracón, cuón, abañeón...
- oso/-osa**: custoso, perigoso, cariñoso, bondadoso, poderoso, desexoso...
- udo/-uda**: rabudo, cabezudo, orelludo, forzado, veludo...
- ume**: agrume, arume, cerume...
- ura**: negrura, dozura, brandura, espesura, candidatura, amargura...
- uxe**: ferruxe, peluxe, lanuxe...

ATENCIÓN

Os substantivos terminados cos sufixos **-ez/-eza**, **-ura**, **-idade** son todos femininos.

Verbos a partir de adxectivos e substantivos

- ear:** mornear, fermosear, tolear, escasear, barbear, follear, varear...
- ecer:** madurecer, palidecer, favorecer...
- exar:** branquexar, clarexar, negrexar, festexar, formiguxar, pestanexar, lagrimexar...
- ificar:** clarificar, amplificar, certificar, exemplificar, pacificar...
- itar:** capacitar, debilitar, habilitar, levar, felicitar...
- izar:** contabilizar, europeizar, paganizar, socializar, caricaturizar, aromatizar, sintetizar...

Composición

- As palabras formadas por composición teñen máis dun radical ou palabra como base, que poden ser de distintas clases gramaticais (substantivos, verbos, adxectivos, preposicións, conxuncións...). As palabras que constitúen un composto forman xuntas unha unidade sintáctica e léxica, cun único significado. Así, a orde na que se dispoñen é fixa. Tampouco se poden substituír nin suprimir estes elementos, nin intercalarse outros entre eles. As palabras compostas poden ser gráficas (cando os elementos se funden nunha soa palabra) ou sintagmáticas (cando presenta dúas ou máis palabras separadas). Algúns exemplos dos tipos de combinacións máis frecuentes son os seguintes:

Compostos gráficos	Compostos sintagmáticos
vagalume = vagar (verbo) + lume (subst.)	sala de estar = sala (subst.) + de (prep.) + estar (verbo.)
cabodano = cabo (subst.) + de (prep.) + ano (subst.)	porco bravo = porco (subst.) + bravo (adxectivo)
malnacido = mal (adv.) + nacido (adx.)	arco da vella = arco (subst.) + da (prep.+art.) + vella (subst.)
mediodía = medio (núm.) + día (subst.)	capitán xeneral = capitán (subst.) + xeneral (subst.)
bocanoite = boca (subst.) + noite (subst.)	paso a nivel = paso (subst.) + a (prep.) + nivel (subst.)

A comparación

- A estrutura comparativa componse de dous elementos básicos. O primeiro é un adverbio que indica superioridade, igualdade ou inferioridade (respectivamente, **máis**, **tan/tanto(s)/tanta(s)**, **menos**); o segundo, unha partícula: **que**, **ca** ou **do que** (para as comparacións de superioridade e inferioridade) e **coma/como** (para a comparación de igualdade). Cando a segunda parte da comparación é un verbo, emprégase **do que**.
- Na maioría dos casos, **que/ca** e **coma/coma** úsanse indistintamente, pero cando o segundo termo da comparación é un pronome persoal, faise obrigatorio o emprego de **ca/coma**.
 - A miña irmá é máis alta **ca** min.
 - Traballamos tanto **coma** eles.

- A partícula **ca** contrae co artigo determinado:

ca + a = **cá**
 ca + as = **cás**
 ca + o = **có**
 ca + os = **cós**

Non obstante, trátase dunha contracción opcional, non obri-gatoria:

- O teu coche consome máis **ca o/ có** meu.

Superioridade

- Con nomes e adxectivos:
 - A Coruña ten **máis** habitantes **ca/que** Ourense.
 - Vigo é **máis** grande **ca/que** Santiago.
- Con verbos:
 - Eles falan **máis do que** traballan.
- Ademais das formas analíticas **máis bo**, **máis malo** e **máis grande**, pódense empregar no seu lugar, respectivamente, as formas especiais **mellor**, **peor** e **maior**.

Igualdade

- Con nomes:
 - tanto** espazo
 - Esta casa ten **tanta** luz **coma/como** a outra.
 - tantos** cuartos
 - tantas** ventás

- Con adxectivos:
 - Aquí as casas son **tan** caras **coma/como** no meu país.
- Con verbos:
 - Traballa tanto **como** folga.

Inferioridade

- Con nomes:
 - No meu país hai **menos** bares **ca/que** aquí.

tanto espazo
 Esta casa **non** ten **tanta** luz **coma/como** a outra.
tantos cuartos
tantas ventás

- Con adxectivos:
 - Esta casa é **menos** luminosa **ca as/cás/que as** outras.
 - O seu barrio é **menos** tranquilo **ca o/ có/que o** meu.
 - Aquí as casas **non** son **tan** caras **coma/como** no meu país.
- Con verbos:
 - Eles traballan **menos do que** din.

Superlativo

- É o grao máis alto que un adxectivo lle pode atribuír a algo ou a alguén.
 - A ría de Arousa é a **máis** grande **de** Galicia.
 - O Nilo e o Amazonas son os ríos **máis** longos **do** mundo.
 - Sar é o barrio **máis** emblemático **de** Santiago de Com-postela.

Gradativos do adxectivo

feo moi feo feí simo	caro moi caro carí simo	rico moi rico riquí simo	rápido moi rápido rapidí simo
--	---	--	---

ATENCIÓN

Ás veces é necesario facer modificacións ortográficas: rico> riquísimo; longo> longuíssimo

- Para intensificar un adxectivo podemos empregar, máis frecuentemente na linguaxe coloquial, o prefixo **super-**.

- É un aparello **superpráctico**.

- Outros recursos para graduar:

- É **demasiado/excesivamente** rechamante.
- É (**moi**) **pouco** práctico.
- É **un pouco** caro.
- **Non** é **nada** interesante.

ATENCIÓN

Pouco emprégase soamente con adxectivos de significado positivo; mentres que **un pouco** só se usa con adxectivos de significado negativo.

Conectores textuais

Introducir unha nova información ou comenzar un relato

- **Resulta que** onte pola noite me chamou e quedamos para saír.

Darlle secuencia á acción

- Acabamos de cear e puxemos a televisión. **Nisto/Entón/Deseguida** chegou Amalia e fomos xogar ás cartas.

Explicar a causa dos acontecementos

- **Como/Xa que/Dado que** traballas entre semana, fai a compra o sábado.
- Nunca fala con estraños **porque/xa que/posto que** llo prohíbe a súa nai.

Presentar consecuencias

- Estaba moi canso, **así que/de modo que/polo que** se deitou ás nove.

Corrixir unha información equivocada

- Aquele non era o meu fillo, **senón** o meu sobriño.

Introducir unha concesión

- Non son galegos, **pero** falan galego moi ben.
- Non son galegos, **non obstante**, falan galego moi ben.
- **Aínda que** non son galegos, falan galego moi ben.

Matizar unha información

- Nestes tempos, vivir só é diferente; **de feito**, ser solteiro está de moda.
- Non me molestaría traballar de noite; **en realidade**, gústame.

Organizar a información e engadir novos elementos

- **Por unha banda**, apetécese estar con alguén; **pero**, **por outra (banda)**, dáme un pouco de medo. Penso, **ademais**, que a convivencia afecta calquera relación por moi ben que se leven dúas persoas.

Opoñer información

- Estar só non é ningunha traxedia; **ao contrario**, é unha oportunidade que tes para coñecerte e aceptarte como es.
- Eu, se puidese escoller, **en lugar de/en vez de/no canto de** estar só, preferiría estar ben con alguén.

Desmentir unha información dando unha explicación

- **Non é que** non me guste vivir só; **o que pasa é que** estou mellor en parella.
- Que raro que non pidas peixe! Pásache algo?
- Non, home non. **O que pasa é que** hoxe me apetece variar.

A coordinación

- A coordinación consiste en unir dúas oracións independentes por medio de nexos ou conxuncións coordinantes, formando un único enunciado.

- Cheguei do traballo **e** preparei a cea para todos. (= Cheguei do traballo. Preparei a cea para todos.)
- Vivimos na costa, **pero** non imos á praia con frecuencia. (= Vivimos na costa. Non imos moito á praia.)

- Segundo o significado da conxunción que as une, as oracións coordinadas poden ser dos seguintes tipos:

- **Copulativas (e, e mais, nin)**: empréganse para sumar ou engadir segmentos de información.
 - Ana brincaba no parque **e** María xogaba ao balón.
 - Limpou a casa, fixo a compra **e mais** preparou a comida.
 - Non comeu **nin** bebeu nada.
- **Adversativas (pero, mais, porén)**: introducen unha idea que contrasta con outra anterior, restrinxindo ou negando o seu significado.
 - Gústame Celso, **pero** non o vou invitar á miña festa.
 - Traballa moito, **mais** nunca ten un peso.
 - Estudou maxisterio, **porén** nunca lle gustaron os nenos.
- **Disxuntivas (ou)**: expresan opcións entre as que se marca unha alternativa.
 - Imos ao cine **ou** vemos un filme na casa?

- **Distributivas** (**ora... ora, ben... ben**): expoñen accións alternativas, pero que non se exclúen.
 - **Ora** fala ben das amigas, **ora** non as quere ver.
- **Explicativas** (**é dicir, ou sexa, isto é**): explican ou aclaran o significado da primeira proposición.
 - *Din que é un forasteiro, **ou sexa**, que non é de aquí.*

A subordinación

- A subordinación consiste na agrupación de oracións, entre as que hai algún grao de dependencia, nun único enunciado.

Oracións subordinadas adxectivas ou de relativo

- Empregamos as oracións adxectivas ou de relativo para restrinxir, completar ou modificar o sentido dun substantivo. Funcionan como adxectivos e permítenos ligar unha oración ao substantivo ao que se refiren (antecedente), para evitar a súa repetición.

oración 1	oración 2
Alguns profesores coordinarán o simposio.	Alguns profesores traballan neste instituto.
oración de relativo Os profesores que traballan neste instituto coordinarán o simposio.	

- Xeralmente, as oracións adxectivas únense á oración principal por medio de partículas relativas como **que, quen, cal, onde, cuxo...**
 - As persoas **que saben idiomas** poden solicitar este posto.
 - O director, **quen acaba de marchar**, quere vernos mañá.
 - A obra, **cuxo autor é anónimo**, representouse no Gran Teatro.
 - O artigo, **o cal aínda non lin**, foi moi criticado.
 - A zona **onde viven** ten uns xardíns preciosos.
- Segundo a relación que establece co antecedente, as oracións adxectivas poden ser especificativas ou explicativas.
- As oracións adxectivas son **especificativas** cando permiten distinguir un ou varios elementos dentro dun conxunto.
 - Os nenos **que levan disfraz** participan no festival de Entroido. (Os outros nenos non participan, só estes)
- Son **explicativas** as oracións adxectivas que só engaden unha información sobre o antecedente, pero non son necesarias para distinguilo. Deben ir entre comas na escrita e, na fala, márcanse por unha pausa.
 - Carme, **que acaba de chegar de Uruguai**, pensa facer outra viaxe.

As partículas relativas

- **Que** pode referirse a persoas ou a obxectos.
 - O home **que** saudei onte no mercado é o meu xefe.
 - Este abrigo, **que** é o meu preferido, merqueino en Nova York.

- **Cal/cales** emprégase sempre co artigo determinado e tamén se refire a obxectos ou a persoas. Aparece con máis frecuencia en rexistros máis formais ou cultos.

- A escultura, **a cal** situaron no centro da praza, foi feita por un prestixioso artista.
- Os exames **aos cales** se presenta a directora do proxecto serán a próxima semana.

- **Quen** emprégase con referente humano e singular, só en oracións explicativas. Tamén é máis común en contextos formais.
 - O técnico do equipo, **quen** asumiu toda a culpa, dimitiu.

- **Cuxo** relaciónase coa idea de posesión ou de pertenza e concorda en xénero e número co substantivo que acompaña, non co seu antecedente.

	cuxo emprego
O home	cuxa familia
	cuxos fillos
	cuxas obras

Oracións subordinadas substantivas

- Existe un grupo de oracións subordinadas nas que o suxeito do verbo principal exerce algún tipo de influencia sobre o suxeito da frase subordinada: emítese un xuízo, exprésase un sentimento ou unha orde, maniféstase un desexo ou unha prohibición etc. Nestes casos, o verbo da oración subordinada vai en subxuntivo.
 - O meu pai **quere que estude** (eu) Medicina.
 - **Prohiboche** (eu) **que sigas vendo** (ti) ese rapaz.
 - A algunhas persoas **moléstalles que teñamos** (nós) éxito.
 - Ao ministro **non lle importou que** miles de familias **perdesen** a súa única fonte de ingresos.
- Pero cando o suxeito de ambas as accións é o mesmo, empregamos o infinitivo.
 - **Quero** (eu) **estudar** (eu) Filosofía.
 - A moitos homes **moléstalles** (a eles) **ter**(eles) que **ocuparse** (eles) das tarefas domésticas.
 - **Non me importa perder** (eu) este posto de traballo, **prefiro** (eu) **dormir** (eu) tranquilo.
- Cando na oración principal se emite un xuízo ou unha valoración impersonal sobre unha acción que realiza un suxeito determinado, o verbo da subordinada tamén vai en subxuntivo.
 - **É normal que esteades** un pouco nerviosos.
 - **É lóxico que** a xente **espere** un cambio positivo.
 - **É probable que volvan** gañar as eleccións.
 - **Non parecía posible que** a xente **aceptase** semellantes medidas.
- Pero cando na oración principal se emite un xuízo válido para calquera individuo, o segundo verbo vai en infinitivo.
 - **É normal non querer** quedar sen traballo.
(= é normal para todo o mundo)
 - **É triste ter que emigrar** por razóns económicas.
(= é triste para todo o mundo)

- Cando na oración principal afirmamos que un feito é verdade, na oración subordinada utilizamos o indicativo.

- **Creo que** os animais **teñen** sentimentos.
- **Din que** algo **vai** cambiar.
- **Estou convencido de que** **aprobará** o exame.
- **Perdoa, pensaba que** **eras** outra persoa.

- En cambio, cando na oración principal negamos ou cuestionamos a veracidade do expresado, na oración subordinada empregamos o subxuntivo.

- **Non creo que** Xavier **queira** vir connosco.
- **Dubido que** **aprobe** o exame.
- **Non vexo que** **esteas** preparado para ocupar ese cargo.
- **Eu non dixen que** a situación **fose** cambiar.

Oracións subordinadas adverbiais

Oracións causais

- As oracións causais enuncian a causa do que se di na oración principal. O conector que máis frecuentemente as introduce é **porque**, seguido doutros como **xa que**, **posto que**, **unha vez que**, **visto que**, **por mor de (que)**, **a causa de (que)**, **por culpa de (que)**, **debido a (que)**, **pois, que** e **como**.
- Mercamos a tele pequena **porque** a grande nos pareceu moi cara.
- **Como** non están os nenos, sairemos cear fóra.

Oracións finais

- As oracións finais explican a finalidade da acción da oración principal. O conector máis utilizado é **para (que)**, pero hai outros posibles, como **a que**, **co gallo de**, **a fin de (que)**, **co propósito de (que)**, **co obxecto de (que)**, **con tal de (que)**...
- Vounos chamar **para que** me digan o resultado.
- Atrasamos o comezo do evento **co propósito de que** todos estivesen na apertura.

Oracións consecutivas

- As oracións consecutivas expresan o resultado ou a consecuencia dos feitos narrados na oración principal. Os conectores máis frecuentes para introducilas son **así que**, **logo**, **por tanto**, **por conseguinte**, **en consecuencia**, **de modo/maneira que**, **de aí que**, **que** (xeralmente combinado con **tanto(s)/tanta(s)** ou **tal/tales**).
- Sairemos despois do xantar, **así que** non chegamos antes das seis.
- Padeceu unha enfermidade moi grave, **de aí que** agora leve unha vida moi sa.

Oracións condicionais

- As oracións condicionais establecen unha condición que debe cumprirse para que algo se realice. Para expresar unha condición que é posible realizar, empregamos a estrutura **se** (presente) + presente ou futuro de indicativo.
- **Se** fas a matrícula ata o día 10, **regálanche/regalaranche** unha axenda.
- **Se** me chaman para a entrevista, non **podo/poderei** acompañarte ao médico.

Oracións temporais

- As oracións temporais expresan o tempo ou o momento no que se realiza a acción da oración principal. **Cando** é o nexo máis frecuente para introducilas, pero tamén se poden empregar, entre outros, **antes de (que)**, **despois de(que)**, **mentres**, **en canto**...
- **Cando** cheguei, vin que a porta estaba aberta.
- **Cando** teña tempo, irei verte.
- Recollín a cociña **mentres** os nenos durmían a sesta.
- **En canto** entrei na ducha, soou o teléfono.
- Estudarei a proposta **antes de/despois de** pedir o empréstito.

ATENCIÓN

Cando se refiren ao futuro, as frases introducidas por **cando**, **mentres** e **en canto** van sempre en presente ou futuro de subxuntivo.

- **Cando** **fagas/fixeres** vinte anos, **regalarémosche** o coche.
- **En canto** **remate/rematar** a carreira, **farei** esta viaxe.
- **Mentres** non **cheguen/chegaren** os convidados, **terminaremos** o xantar.

Impersonalidade

- A impersonalidade pódese expresar de varias maneiras:

SE + verbo en terceira persoa do singular/plural

- Adoitamos empregar esta forma cando damos instrucións ou cando nos referimos a cousas que son válidas para todo o mundo.
- Primeiro, **frítense** as patacas.
- **Débese** pedir permiso antes de entrar.

Verbo en terceira persoa do plural

- Trátase de accións realizadas por unha persoa concreta (ou varias), cuxa identidade non ten importancia para o que fala: a atención céntrase na acción e non no axente.
- Que partido **botan** hoxe na nova canle?
- **Abriron** un supermercado de gran superficie no noso barrio.
- **Din** que haberá eleccións anticipadas.

Verbo en segunda persoa do singular

- Trátase de accións que afectan a todo o mundo, incluídos os interlocutores. Non obstante, aínda que empregamos a forma **ti**, non nos referimos ao noso interlocutor. É unha forma moi característica da lingua oral que equivale a **un/unha** + terceira persoa do singular.
- Con este tráfico, **sabes** a que hora saes, pero non a que hora **chegas**.
- Con este tráfico, **un/unha sabe** a que hora **sae**, pero non a que hora **chega**.

Estilo indirecto

- O estilo indirecto, tamén chamado discurso referido, é a transmisión, polo xeral nun novo contexto espacial e temporal, das palabras ditas por outras persoas.

- *Teño moito sono.*
- ***Dixo que ten/tiña moito sono.***

- *Chámame o xoves pola mañá.*
- ***Díxome que o chame/chamase o xoves pola mañá.***

- Se o que referimos indirectamente é unha pregunta introducida por unha partícula interrogativa, esta volve aparecer no discurso referido.

- *Onde mercaches este colete?*
- ***Preguntoume onde*** mercara o colete.

- *Cando pensas marchar?*
- ***Preguntoume cando*** pensaba marchar.

- Pero cando se trata dunha pregunta de resposta pechada (si/non), introducímola con **se** no estilo indirecto.

- *Tes o enderezo de Eulalia?*
- ***Preguntoume se tiña*** o enderezo de Eulalia.

! ATENCIÓN

Cambiar ou non os tempos e/ou modos verbais na transposición do estilo directo ao indirecto vai depender das circunstancias ou dos contextos nos que tanto o estilo directo coma o indirecto se formulan.

- **Volverei pronto.**
- *Dixo que **volverá** pronto* (aínda non volveu) ou *Dixo que **volvería** pronto* (xa pasou o momento no que debería volver).
- **Traballo moito.**
- *Dixo que **traballa** moito* (segue traballando moito neste momento) ou *Dixo que **traballaba** moito* (pode seguilo facendo neste momento ou non).

- Así mesmo, sofren transformacións outras palabras relacionadas co contexto: tempo, espazo, persoas que falan, verbos...

Díxolle que...

Chega hoxe .	chegaba ese/aquel día .
Chega mañá .	chegaba o día seguinte .
Chega esta tarde.	chegaba esa/aquela tarde.
Chegou onte .	chegara o día anterior .
Chega dentro de tres días.	chegaba ao cabo de tres días.
Espera aquí .	esperase alí .
Proba isto .	probbase iso/aquilo .
Ven a Ferrol.	fose a Ferrol.
Tráeme os xornais.	lle levase os xornais.
O meu curmán chámase lago.	o seu curmán se chamaba lago.

A voz pasiva

- A voz pasiva fórmase coas formas do verbo **ser** ou do verbo **estar** e mais o **participio** do verbo de cuxa acción queremos falar. Co verbo **ser**, denomínase **pasiva de proceso**.

	ser	
(eu)	fun	
(ti)	fuches	
(el/ela/vostede)	foi	+ participio
(nós)	fomos	
(vós)	fostes	
(eles/elas/vostedes)	foron	

- *Esta ponte **foi construída** por membros da comunidade local.*

- Na construción pasiva, o CD da oración activa (*esta ponte*) pasa a ser o suxeito pasivo; o suxeito (*a comunidade local*) convértese en complemento axente e vai sempre introducido pola preposición **por**.

- Na estrutura verbal, o verbo **ser** é conjugado no mesmo tempo que o verbo da oración activa e combina en número e en persoa co suxeito pasivo. Con este tamén concorda o **participio** en xénero e número.

- *Estes **cadros foron pintados** por un artista anónimo.*
- *O **director** do proxecto **será entrevistado** esta semana.*

- Empregamos a voz pasiva:

- Cando nos interesa poñer en evidencia o suxeito pasivo ou a propia acción verbal.
 - *Ese home **foi condenado** inxustamente.*
- Cando non se coñece, non se quere ou non interesa expresar o axente da acción verbal.
 - *A nova escola **será inaugurada** antes da fin deste curso.*

- A pasiva con **estar + participio** denomínase **pasiva de resultado** e emprégase cando o máis importante é o resultado da acción, o seu efecto sobre o suxeito pasivo, e non o da acción en si mesma. Por este motivo é moi raro atopar o complemento axente nesas construcións.

- *Algunhas especies de animais **están ameazadas**.*
- *O ordenador xa **está reparado**.*
- *A casa **estivo vixiada** toda a fin de semana.*
- *O problema **está resolto**.*
- *As decisións xa **estaban tomadas**.*

Expresión da conxectura

- Existen varios recursos para facer suposicións:

- **supoñer que** + indicativo
- **quizais/tal vez** + indicativo/subxuntivo
- **ao mellor/igual** + indicativo

- **é probable que/é posible que/pode (ser) que** + subjuntivo
- **o máis seguro/o máis posible é que** + subjuntivo
- **seguramente/probablemente/posiblemente** + indicativo
- **seguro que/estou seguro de que** + indicativo

- Tamén podemos empregar o futuro de indicativo para facer suposicións sobre o presente.
 - *Sabes onde está Paula? Non a vin en todo o día.*
 - *Estará traballando, coma sempre.* (= supoño que está traballando)
- Do mesmo xeito, utilizamos o condicional para facer suposicións sobre o pasado.
 - *O outro día non vin a Mario no partido.*
 - *Ah, non? Pois estaría enfermo, porque non adoita perder ningún.*

- A correspondencia entre os tempos verbais é a seguinte:

O que sei	O que supoño
Presente	Futuro de indicativo
Pretérito	Pospretérito
Copretérito	Pospretérito

ATENCIÓN

Coa forma interrogativa convidamos o noso interlocutor a especular.

- *Que lle **pasará** a Amanda?*
- *Onde **aprendería** Carlos a bailar tan ben?*

O VERBO

Formas nominais

- Os verbos teñen tres formas nominais, tamén chamadas non persoais, porque son formas que non se conxugan: o infinitivo, o participio e o xerundio. Estas formas, combínanse con outros verbos conxugados para formar as perífrases verbais. Por si soas, teñen as máis diversas funcións.

Infinitivo

- Funciona como substantivo e, polo tanto, pode ser suxeito ou complemento directo dunha oración.
 - ***Fumar** é malo para a saúde.*
 - *Odio **estudar** pola noite.*
- Tamén nestes casos, pode ter complementos propios do verbo.
 - ***Estudar idiomas** é moi necesario hoxe en día.* (CD)
 - *É fundamental **explicarlles claramente as cousas aos nenos.*** (complemento de modo, CD e CI)

Participio

- O participio fórmase coa terminación **-ado**, para os verbos rematados en **-ar**, e coa terminación **-ido**, para os que rematan en **-er** e en **-ir**.

cantar = **cantado** beber = **bebido** vivir = **vivido**

- Principais participios irregulares:

abrir = aberto	facer = feito	prender = preso
descubrir = descuberto	limpar = limpo	romper = roto
dicir = dito	morrer = morto	secar = seco
escribir = escrito	pagar = pago	soltar = solto
espertar = esperto	poñer = posto	ver = visto

- O participio ten dúas funcións básicas. Como verbo, acompaña os auxiliares **ter** e **dar** nas perífrases verbais e é invariable.
 - *Podo facer a queimada porque a teño **feito** para o magosto doutros anos.*
 - *Non dou **rematado** este traballo hoxe.*
- Como adxectivo, concorda co substantivo en xénero e en número e refírese a situacións ou estados derivados da acción do verbo. Neses casos, emprégase moitas veces cos verbos **ser** e **estar**.
 - *É un neno moi **esperto**.*
 - *A porta estaba **pechada**.*

Xerundio

- Expresa o modo en que alguén fai algo ou a simultaneidade de dúas accións.
 - *Marchou **chorando**.*
 - *Adoito traballar **oíndo** música.*
- Nesta función de adverbio, o xerundio tamén admite complementos.
 - *Entrou **falando moi alto** para chamar a atención dos asistentes.*

ATENCIÓN

Polo xeral, o xerundio non se emprega na forma negativa. Nestes casos, úsase preferiblemente **sen** + infinitivo.

- *Fíxoo **sen querer**.*

O infinitivo conxugado

- Tamén denominado infinitivo persoal ou flexionado, esta forma verbal representa unha das principais peculiaridades da lingua galega. Fórmase engadíndolle ao infinitivo impersoal as seguintes desinencias.

andar	beber	partir
andar	beber	partir
andares	beberes	partires
andar	beber	partir
andarmos	bebermos	partirmos
andardes	beberdes	partirdes
andaren	beberen	partiren

■ A pesar de non ter un emprego obrigatorio, recoméndase o seu uso principalmente nos seguintes casos:

- Cando a forma de infinitivo ten un suxeito distinto ao do verbo principal:
 - De **acceptaren** (eles) as nosas condicións, asinaremos(nós) o contrato cando queiran.
- Cando, tendo o verbo principal e o infinitivo o mesmo suxeito, a oración de infinitivo vai anteposta:
 - Para **facermos** (nós) máis rapidamente este traballo, necesitamos (nós) unhas ferramentas máis axeitadas.
- Cando, coa oración de infinitivo posposta e tendo o verbo principal e o infinitivo o mesmo suxeito, o infinitivo vai distanciando do verbo principal:
 - Temos que ler moi ben as instrucións que acompañan estes mobles, para **podermos** montalos.
- Cando o infinitivo indica a indeterminación do suxeito. Neste caso vai en terceira persoa do plural.
 - A pesar de todo, o xuíz non permitiu **entrevistaren** os acusados.

! ATENCIÓN

Na maioría dos casos, o infinitivo conxugado aparece despois dunha preposición, pero tamén pode encontrarse fóra dese contexto.

- Convén **esclarecermos** todas as dúbidas antes de asinarmos o contrato.
- Lamentas non **conseguíres** un traballo, pero tampouco te empeñas tanto en buscalo.
- Cómpre **recordardes** o amable que sempre foron convosco.

Tempos de modo indicativo

Presente

	ANDAR	BEBER	VIVIR
(eu)	ando	bebo	vivo
(ti)	andas	bebes	vives
(el/ela/vostede)	anda	bebe	vive
(nós)	andamos	bebemos	vivimos
(vós)	andades	bebedes	vivides
(eles/elas/vostedes)	andan	beben	viven

■ Empregamos o presente de indicativo para:

- Facer afirmacións atemporais: *A auga é H₂O.*
- Falar de feitos habituais: **Vexo** os meus pais todas as fins de semana.
- Falar do presente cronolóxico: **Vai** moito frío esta mañá, verdade?
- Pedir cousas e accións en preguntas: **Deixasme** cincuenta euros?
- Falar de accións futuras relacionadas con intencións firmes: *Esta noite **chámote** e **dígoche** algo.*
- Relatar en presente histórico: *Logo da invasión napoleónica, as colonias de ultramar **independízanse**.*
- Dar instrucións: *Primeiro **refogas** a cebola, logo **botas** a carne e o viño branco.*

Copretérito

	ANDAR	BEBER	VIVIR
(eu)	andaba	bebía	vivía
(ti)	andabas	bebías	vivías
(el/ela/vostede)	andaba	bebía	vivía
(nós)	andabamos	bebíamos	vivíamos
(vós)	andabades	bebiades	viviades
(eles/elas/vostedes)	andaban	bebían	vivían

! ATENCIÓN

Na primeira e na segunda persoas do plural, prodúcese un cambio de sílaba tónica.

■ Algúns verbos presentan formas irregulares no copretérito:

	SER	PÓR	TER	VIR
(eu)	era	puña	tiña	viña
(ti)	eras	puñas	tiñas	viñas
(el/ela/vostede)	era	puña	tiña	viña
(nós)	eramos	puñamos	tiñamos	viñamos
(vós)	erades	puñades	tiñades	viñades
(eles/elas/vostedes)	eran	puñan	tiñan	viñan

! ATENCIÓN

Os verbos derivados dos anteriores tamén presentan as mesmas irregularidades: **repor**, **compor**, **supor**, **recompor**, **sobrepór**, **antepor**, **ater**, **reter**, **conter**, **previr**, **intervir**, **sobrevir** etc.

■ Os principais usos do copretérito son:

- Describir calidades en pasado.
 - Antes, *miña nai **levaba** o pelo moito máis longo.*
- Presentar accións habituais nunha etapa do pasado.
 - De neno, **agachábame** no cuarto cando viña algunha visita á casa.

- Describir a situación arredor duns acontecementos que relatamos (normalmente en pretérito).
Adoitamos escribir cousas como a data, a hora, o lugar, o estado ou o aspecto das persoas etc.

- **Estaba** mirando pola ventá cando vin pasar o meu irmán. **Levaba** unha roupa un pouco rara...
- Esta mañá **apetecíanme** tanto uns churros que fun almorzar ao bar de abaixo.

- Tamén empregamos o copretérito para referirnos a accións que se interrompen ou se modifican durante o seu inicio ou o seu desenvolvemento.

- **Ía** á casa de Iolanda, pero topeime cun amigo e fomos tomar algo. (= non fun á casa de Iolanda)

- Noutros casos, mediante verbos como **pensar**, **querer** ou **ir**, o copretérito serve para expresar a nosa intención de levar a cabo unha acción que finalmente non chega a ter lugar.

- **Pensaba** quedar a estudar na biblioteca, pero ao final fun para a casa.
- **Ía** pasar as vacacións cuns amigos, pero enfadámonos e ao final decidín ir de viaxe só.
- A semana pasada **queríamos** pintar toda a casa, pero chegaron uns amigos por sorpresa e, claro, non puidemos.

Pretérito

	ANDAR	BEBER	VIVIR
(eu)	andei	bebín	vivín
(ti)	andaches	bebiches	viviches
(el/ela/vostede)	andou	bebeu	viviú
(nós)	andamos	bebemos	vivimos
(vós)	andastes	bebestes	vivistes
(eles/elas/vostedes)	andaron	beberon	viviron

- O pretérito emprégase para relatar accións pasadas, relacionadas ou non co presente.

- Esta semana **coñecín** moita xente interesante.
- Onte **ceei** cuns amigos.
- O mes pasado **descubrín** un restaurante xenial.

Verbos con terminacións irregulares

- Os seguintes verbos presentan irregularidades propias na raíz e teñen unhas terminacións especiais no pretérito, independentemente da conjugación á que pertencen.

estar	estiv-	
dicir	dix-	-en
facere	fix-	-eches
ter	tiv-	-o
poder	puid-	-emos
poñer	pux-	-estes
querer	quix-	-eron
traer	troux-	
saber	soub-	

ATENCIÓN

Na primeira e na terceira persoas do singular dos verbos regulares, a última sílaba é tónica; nos irregulares, en cambio, a sílaba tónica é a penúltima. Os verbos **ir** e **ser** teñen a mesma forma no pretérito.

Antepretérito

	ANDAR	BEBER	VIVIR
(eu)	andara	bebera	vivira
(ti)	andaras	beberas	viviras
(el/ela/vostede)	andara	comera	vivira
(nós)	andaramos	beberamos	viviramos
(vós)	andarades	beberades	vivirades
(eles/elas/vostedes)	andaran	beberan	viviran

Algúns verbos irregulares

DICIR	ESTAR	FACER	IR/SER	TER
dixera	estivera	fixera	fora	tivera
dixeras	estiveras	fixeras	foras	tiveras
dixera	estivera	fixera	fora	tivera
dixeramos	estiveramos	fixeramos	foramos	tiveramos
dixerades	estiverades	fixerades	forades	tiverades
dixeran	estiveran	fixeran	foran	tiveras

- Empregamos este tempo para marcar que unha acción pasada é anterior a outra acción tamén pasada, xa mencionada.

- Cando Alfredo chegou ao hospital, súa muller xa **dera** a luz. (= a segunda acción é anterior á primeira: Alfredo non estaba cando naceu o bebé)

Pospretérito

- Obtense o pospretérito engadíndolle ao infinitivo as terminacións **-ía**, **-ías**, **-í**, **-íamos**, **-íades** e **ían**.

	ANDAR	BEBER	VIVIR
(eu)	andaría	bebería	viviría
(ti)	andarías	beberías	vivirías
(el/ela/vostede)	andaría	bebería	viviría
(nós)	andaríamos	beberíamos	viviríamos
(vós)	andariades	beberíades	viviríades
(eles/elas/vostedes)	andarían	beberían	vivirían

- Son irregulares os mesmos verbos que en futuro, tamén cunha irregularidade que afecta a raíz.

DICIR	FACER
diría	faría
dirías	farías
diría	faría
diríamos	fariamos
diriades	fariades
diría	farián

- Usamos o pospretérito para expresar desexos difíciles ou imposibles de realizar.

- *Que soño! **Iría** durmir agora mesmo se puidese.*

- Para aconsellar.

- **Deberías** empezar a estudar. *Falta moi pouco para os exames.*

- Para pedir cortesmente que alguén faga algo.

- **Importaríache** axudarme cos deberes?

- **Poderías** suxeitar isto un momento, por favor?

- Para evocar situacións imaxinarias.

- Se soubese tocar un instrumento, **tocaría** nun grupo.

- Para opinar sobre accións e condutas.

- Eu nunca **casaría** por diñeiro.

Alternancia dos tempos do pasado no relato

- Nun relato podemos utilizar varios tempos do pasado. Face-mos avanzar a historia con cada novo feito que presentamos en pretérito.

- *Aquel día Xan non **oíu** o despertador e **espertou** media hora tarde. **Saiu** da casa sen almorzar e **colleu** un taxi. Por sorte, **conseguiu** chegar a tempo ao aeroporto.*

- Por outra banda, en cada feito podemos “deter a acción” e “mirar” as circunstancias que a rodean. Para isto, usamos o copretérito.

- *Aquel día Xan **estaba** moi canso e non **oíu** o despertador, así que **espertou** media hora tarde. Como non **tiña** tempo, **saíu** de casa sen almorzar e **colleu** un taxi. Por sorte, non **había** moito tráfico e **conseguiu** chegar ao aeroporto a tempo.*

- A elección que facemos entre pretérito e copretérito non depende da duración das accións, senón da maneira na que queremos presentalas e da súa función no relato.

- *Onte, como **estaba chovendo**, non **saín**.* (Non interesa o fin da chuvia: presentámola como unha circunstancia de “non saír”)

- *Onte, **estivo chovendo** todo o día e non **saín**.* (Informe da duración da chuvia e do feito de “non saír”)

- Co antepretérito marcamos que unha acción é anterior a outra xa mencionada. De novo, o relato non avanza: damos un salto atrás, en xeral para explicar algunha circunstancia pasada.

- *Aquel día Xan estaba moi canso porque **estivera estudando** ata a madrugada e non **oíu** o despertador, así que **espertou** media hora tarde...*

Futuro

- O futuro fórmase engadíndolle ao infinitivo as terminacións **-ei, -ás, -á, -emos, -edes e -án**.

	ANDAR	BEBER	VIVIR
(eu)	andarei	beberei	vivirei
(ti)	andarás	beberás	vivirás
(el/ela/vostede)	andar ^á	beber ^á	vivir ^á
(nós)	andaremos	beberemos	viviremos
(vós)	andaredes	beberedes	viviredes
(eles/elas/vostedes)	andarán	beberán	vivirán

- Hai moi poucos verbos irregulares. Estes presentan un cambio na raíz, pero teñen as mesmas terminacións cós verbos regulares.

DICIR	FACER
direi	farei
dirás	farás
dirá	fará
diremos	faremos
diredes	faredes
dirán	farán

ATENCIÓN

Todos os verbos compostos dos anteriores tamén teñen formas irregulares de futuro: **desfacer, predicir, refacer...**

- Empregamos o futuro para referirnos ao futuro cronolóxico dunha maneira neutra. Utilizámolo para facer predicións ou para expresar que algo ocorrerá inexorablemente.

- *Mañá **fará** sol en todo o país.*
- *As cartas **din** que **terás** moitos fillos.*
- *O sol **sairá** mañá ás 6.42 h.*

- Tamén usamos este tempo para formular hipóteses sobre o futuro ou o presente, algunhas veces acompañado por marcadores como **seguramente, probablemente, posiblemente** etc.

- *Non sei onde **deixei** as chaves do coche.*
- *Pois **estarán** sobre o moble da entrada, coma sempre.*
- *Que vas **facen** esta noite?*
- *Pois seguramente **quedarei** na casa. E ti?*
- *Eu creo que **sairei** tomar algo por aí.*

ATENCIÓN

Para falar de plans, intencións e accións futuras, en galego emprégase máis frecuentemente o presente de indicativo ou a perífrase **ir + infinitivo**.

- *Mañá **temos** a comida na casa. **Axúdasme?***
- *Pois non **podo**. **Vou** falar co propietario do piso ás 12 e non sei a que hora **volvo**.*

O SUBXUNTIVO

Presente de subxuntivo

- A conjugación é case idéntica á do presente de indicativo: só se inverte a vogal temática.

-ar : e

-er/-ir : a

	ANDAR	COMER	ESCRIBIR
(eu)	ande	coma	escriba
(ti)	andes	comas	escribas
(el/ela/vostede)	ande	coma	escriba
(nós)	andemos	comamos	escribamos
(vós)	andedes	comades	escribades
(eles/elas/vostedes)	anden	coman	escriban

- Alguns verbos irregulares:

DAR	DICIR	ESTAR	FACER
dea	diga	estea	faga
deas	digas	esteas	fagas
dea	diga	estea	faga
deamos	digamos	esteamos	fagamos
deades	digades	esteades	fagades
dean	digan	estean	fagan
IR	TER	SER	VIR
vaia	teña	sexa	veña
vaías	teñas	sexas	veñas
vaia	teña	sexa	veña
vaíamos	teñamos	sexamos	veñamos
vaiades	teñades	sexades	veñades
vaian	teñan	sexan	veñan

- Fíxate en que moitos verbos que presentan unha irregularidade na primeira persoa do presente de indicativo teñen esa mesma irregularidade no presente de subxuntivo. É o caso, por exemplo, dos verbos **pór, facer, ver, ter e ir**.

Pretérito de subxuntivo

	ANDAR	BEBER	VIVIR
(eu)	andase	bebese	vivise
(ti)	andases	bebese	vivises
(el/ela/vostede)	andase	bebese	vivise
(nós)	andásemos	bebésemos	vivíssemos
(vós)	andásedes	bebésedes	vivísedes
(eles/elas/vostedes)	andasen	bebesen	vivisen

- Alguns verbos irregulares:

ESTAR	DICIR	FACER	IR/SER
estivese	dixese	fixese	fose
estiveses	dixeses	fixeses	foses
estivese	dixese	fixese	fose
estivéssemos	dixésemos	fixésemos	fóssemos
estivésedes	dixésedes	fixésedes	fósedes
estivesen	dixesen	fixesen	fosen

PÓR/POÑER	QUERER	TER	VIR
puxese	quixese	tivese	viñese
puxeses	quixeses	tiveses	viñeses
puxese	quixese	tivese	viñese
puxésemos	quixésemos	tivésemos	viñésemos
puxésedes	quixésedes	tivésedes	viñésedes
puxesen	quixesen	tivesen	viñesen

- Fíxate que, na maioría dos casos, a irregularidade que presenta a raíz é a mesma das formas irregulares do pretérito de indicativo:

Pretérito indicativo		Pretérito de subxuntivo
estivo	→	estivese
dixo	→	dixese
fixo	→	fixese
etc.		

- O pretérito de subxuntivo emprégase nas construcións condicionais para falar dunha acción cuxo cumprimento consideramos imposible ou pouco probable.

- Se **estudases un pouco máis, non che sería difícil aprobar o curso**.

- Tamén o utilizamos no estilo indirecto para referir accións pasadas que no seu momento estaban nun plano futuro (en presente ou futuro de subxuntivo e infinitivo conxugado).

- Insistírei ata que me **solucionen** este problema.
- Ontem prometeu que insistiría ata que lle **solucionasen** o problema.

- Cando **saíren** os resultados do balance, volveremos falar.
- A semana pasada dixo que cando **saísen** os resultados do balance, volveríamos falar.

- Os que **quixeren** un xustificante de asistencia, deberán pedilo na secretaría.
- Informou de que os que **quixesen** un xustificante de asistencia, deberían pedilo na secretaría.

- Tamén empregamos este tempo verbal para referir peticións, ordes, instrucións e invitacións, nos relatos de feitos pasados.

- Non lle abrasdes** a porta a ningún descoñecido.
- Díxonos que non lle **abrisemos** a porta a ningún descoñecido.

- Tráeme** os documentos para asinar.
- Pedíume que lle **levase** os documentos para asinar.

- Nas oracións subordinadas finais (introducidas, por exemplo, con **para que**), o verbo vai en pretérito de subxuntivo cando se alude a un momento pasado.

- De pequeno, meus pais leváronme a Arxentina para que **coñecese** o lugar no que nacera.

- Recorda que, en galego, as únicas terminacións válidas para o pretérito de subxuntivo son -ase, -ese e -isi, para as conxugacións -ar, -er e -ir, respectivamente.

Futuro de subxuntivo

- O futuro do subxuntivo fórmase engadíndolle ao infinitivo impersonal ou ás raíces das formas irregulares as mesmas desinencias do infinitivo conxugado.

ANDAR	BEBER	VIVIR
andar	beber	partir
andares	beberes	partires
andar	beber	partir
andamos	bebermos	partirmos
andades	beberdes	partirdes
andaren	beberen	partiren

- Fíxate na coincidencia destas formas regulares coas do infinitivo conxugado.

- Algúns verbos irregulares:

DICIR	ESTAR	FACER	IR/SER	PODER
dixer	estiver	fixer	for	puidir
dixeres	estiveres	fixeres	fores	puideres
dixer	estiver	fixer	for	puidir
dixermos	estivermos	fixermos	formos	puidermos
dixerdes	estiverdes	fixerdes	fordes	puidordes
dixeren	estiveren	fixeren	foren	puideren
POÑER	QUERER	TER	SABER	
puxer	quixer	tiver	souber	
puxeres	quixeres	tiveres	souberes	
puxer	quixer	tiver	souber	
puxermos	quixermos	tivermos	soubermos	
puxerdes	quixerdes	tiverdes	souberdes	
puxeren	quixeren	tiveren	souberen	

- Un truco para facer a forma irregular do futuro do subxuntivo é coller a mesma raíz das formas irregulares do pretérito de indicativo:

Pretérito indicativo		Futuro subxuntivo
estivo	→	estiver
dixo	→	dixer
fixo	→	fixer
etc.		

- O futuro do subxuntivo emprégase con máis frecuencia en oracións temporais e condicionais, xeralmente para falar de hipóteses ou de previsións relacionadas co futuro. É máis común na lingua escrita, principalmente na literaria e nalgúns rexistros formais, como a documentación xurídica e administrativa.

- Os que aínda non **estiveren** matriculados non poderán presentarse aos exames.
- Cando **quixeres** de min saber, lembra que tiveren que te esquecer.

- Se as reclamacións presentadas **foren** denegadas, seguirán válidos os actuais resultados.

“Cando as pedras **deren** gritos
e o sol **parar** de andar
e o mar non **tiver** auga
heime de ti apartar.”

IMPERATIVO

Imperativo afirmativo

- O imperativo afirmativo en galego ten catro formas: **ti** e **vós** (informal); **vostede** e **vostedes** (formal).

	ANDAR	BEBER	VIVIR
(ti)	anda	bebe	vive
(vós)	andade	bebede	vivide
(vostede)	ande	beba	viva
(vostedes)	anden	beban	vivan

- As formas para **ti** e **vós** obtéñense eliminando o -s final da forma correspondente en presente.

estudas = **estuda** estudades = **estudade**
comes = **come** comedes = **comede**

! ATENCIÓN

Algúns verbos irregulares non seguen esta regra para **ti**.

poñer/pór = **pon**; facer = **fai**; vir = **ven**; ter = **ten**

As formas para **vostede** e **vostedes** obtéñense cambiando a vogal temática da forma correspondente do presente:

estuda = **estude**; estudan = **estuden**
come = **coma**; comen = **coman**

! ATENCIÓN

Os verbos que son irregulares na primeira persoa do presente teñen, no imperativo afirmativo de **vostede** e **vostedes**, a mesma raíz irregular.

poño = **poña/n** saio = **saia/n** fago = **faga/n**
veño = **veña/n** vexo = **vexa/n** teño = **teña/n**
oio = **oia/n** digo = **diga/n** traio = **traia/n**

- **Ser** e **ir** presentan formas especiais no imperativo afirmativo.

	SER	IR
(ti)	sé	vai
(vós)	sede	ide
(vostede)	sexa	vaia
(vostedes)	sexan	vaian

Imperativo negativo

- As formas do imperativo negativo son as mesmas do presente de subxuntivo para todas as persoas.

ANDAR	BEBER	VIVIR
non andes	non bebas	non vivas
non ande	non beba	non viva
non andedes	non bebedes	non vivades
non anden	non beban	non vivan

- Recorda que co imperativo negativo os pronomes van diante do verbo, agás nas perífrases onde a súa posición pode variar.
 - Non **me esperes** para cear. Vou chegar moi tarde.
 - Non **te vaías esquecer** da reunión! Non **vaías esquecer-te** da reunión!
- –Empregamos o imperativo para:
 - Dar instrucións.
 - **Retire** o plástico protector e **coloque** o aparato sobre unha superficie estable.
 - Conceder permiso.
 - Podo entrar un momento?
 - Si, claro. **Pasa, pasa.**
 - Ofrecer algo.
 - **Toma, proba** estas galletas. Están boísimas.
 - Aconsellar.
 - Non sei que **poñer** para a cea de traballo de mañá.
 - **Pon** o vestido azul, non? **Quédache** moi ben.

ATENCIÓN

Ás veces empregamos o imperativo para dar ordes ou pedir accións, pero só en situacións moi xerarquizadas ou de moita confianza. Adoítamos suavizar este emprego con elementos como **por favor**, **veña** etc., ou xustificando a petición.

- **Por favor**, Francisco, **fágame** dez copias destes documentos.
- **Ven** comigo de compras... **veña**, que logo non podo con todas as bolsas.

Perífrases verbais

- As perífrases verbais son construcións que se forman con dous verbos: un conxugado (cuxo significado se ve modificado) e outro na forma nominal ou non persoal (infinitivo, participio ou xerundio). Nalgunhas perífrases, estes verbos están conectados por algún elemento de relación (preposición ou conxunción).
 - **Aínda que** xa cumpríu setenta anos, **segue traballando**.
 - Este verán **imos matricularnos** nun dos cursos que ofrece o centro social do barrio.
 - **Teño que falar** cos pais dos rapaces sobre a próxima excursión.

- As perífrases poden encadearse:
 - **Di que está deixando de fumar.** (estar + xerundio/deixar de + infinitivo)
 - **Vas seguir indo** a ese restaurante despois do que pasou? (ir + infinitivo/seguir + xerundio)

- A continuación, lístanse as principais perífrases verbais do galego e a relación do que poden indicar.

Acabar de/Rematar de + infinitivo

- Indica o remate dunha acción, xeralmente nun pasado recente.
 - **Acabas de chegar** e xa pensas saír de novo?
 - Por fin **rematei de poñer** o pavimento!

Andar + xerundio/a + infinitivo

- Indica que a acción está en proceso, é reiterativa ou prolongada no tempo.
 - **Anda buscando/a buscar** un piso no centro.

Botar(se) a/Comezar a/Empezar a/Poñerse a + infinitivo

- Empréganse para indicar o comezo dunha acción.
 - Cada vez que vexo ese filme, **bótome a chorar** coma unha tola.
 - O partido suspendeuse porque **comezou/empezou a nevar**.
 - Nada máis chega á oficina, **ponse a dar** ordes a todos.

Dar + participio

- En frases negativas e interrogativas, indica a imposibilidade ou a dificultade de rematar ou cumprir unha acción. Con frases afirmativas, indica a capacidade de realizar algo, pero é pouco frecuente neste tipo de contextos.
 - Non **darán chegado** antes das nove.
 - Cres que **darás feito** todo o traballo ata mañá?

Dar en + infinitivo

- Expresa o comezo dunha nova acción, hábito ou costume.
 - Agora **deu en chamarme** todas as noites para contarme a xornada.
 - Nada máis tiveron o neno, **deron en pasar** as fins de semana na aldea.
 - Leva o paraugas porque **dará en chover** en calquera momento.

Deber (de) + infinitivo

- Pode indicar, por unha banda, obrigatoriedade ou deber e, por outra, hipótese ou probabilidade.
 - **Debedes visitar** os vosos avós máis a miúdo.
 - **Debeu (de) conseguir** un ascenso no traballo porque dixo que nos invitará a unha copa.

Deixar de + infinitivo

- Indica a interrupción da acción expresada polo infinitivo.
- **Deixei de fumar** cando quedei embarazada.

Estar + para + infinitivo

- Indica que unha acción está a piques de ocorrer.
- **Estaba para saír** cando chegaron os meus tíos.

Estar + xerundio/a + infinitivo

- Utilízase para indicar que unha acción está en proceso.
- **Estaba rematando a rematar** a cea cando soou o teléfono.

Haber (de) + infinitivo

- Indica obrigatoriedade, cun matiz de futuridade, e probabilidade.
- **Has (de) facer** o que che digan.
- **Aínda hei de mercarche** un cabaliño.
- Os nenos **han (de) estar** na eira xogando.

Hai que/Ter que (de) + infinitivo

- Utilízanse para indicar a obrigación ou a necesidade de facer algo. **Hai que** expresa a obrigatoriedade dunha forma máis xeral e impersonal, mentres que **ter que** o fai de xeito máis persoal.
- **Hai que baixar** o lixo, quen pode facelo?
- **Teño que/de axudarlle** ao meu irmán cos deberes.
- **Teño que/de conseguir** unha parella para as clases de baile.

Ir + infinitivo

- Utilízase para falar de accións futuras vinculadas ao momento presente ou de algo que planificamos como unha intención.
- **Para a semana imos ter** outra reunión.
- **Vou chamalo** hoxe mesmo e **(vou) contarlle** todo o que ocorreu.

Ir/Vir + xerundio

- Empréganse para indicar o desenvolvemento progresivo ou gradual dunha acción.
- **Fun lendo** estes libros ata rematar toda a colección.
- **Veñen traballando** niso dende hai seis anos.

Levar + participio

- Indica que a acción expresada polo infinitivo rematou en varias ocasións ou se realiza de xeito continuado.
- **Levo ido** alí moitas veces e nunca o vin.
- **Levaba pouco durmido** cando o despertou o teléfono.

Levar + xerundio (+ cantidade de tempo)

- Expresa o tempo transcorrido dende o comezo dunha acción.
- **Levaban vivindo** tres anos na casa da aldea.
- **Levan** máis dunha semana **preparando** o exame.

Poder + infinitivo

- Emprégase para expresar probabilidade ou hipótese.
- **Como aínda non conseguiron os billetes, pode ser** que non veñan para o Nadal.

Seguir + xerundio

- Indica que unha acción non se interrompeu.
- Suso **segue saíndo** con Marisol, a súa primeira moza.

Ter + participio

- Expresa a reiteración dunha acción no pasado.
- **Ten colaborado** coa comisión de festas da localidade en varias ocasións.

Vir (a)/Acabar por/Chegar a + infinitivo

- Indican a solución ou o resultado final dun proceso ou dunha acción.
- **Apenas se relacionaban de mozos, e logo viñeron (a) ser** moi bos amigos.
- **Despois de procurar en varias tendas, acabou por mercar** o primeiro coche que vira.
- **Fixo moitos cartos en América, aínda que non chegou a ser** millonario.

Volver + infinitivo

- Indica a repetición da acción expresada no infinitivo.
- Se **volves saír** con eses rapaces, **poderás ter serios problemas**.
- Cando me xubile, **volverei estudar** idiomas.

ATENCIÓN

Cando o participio aparece flexionado, concordando co complemento, non se trata dunha perífrase, senón do seu emprego como adxectivo.

- **Levo lidas** trinta páxinas deste libro.
- **Xa teño terminados** os informes que me pediches.

Modelos de conjugación verbal

Conjugación verbal

Paradigma dos verbos regulares

ANDAR					
INDICATIVO			SUBXUNTIVO		
Presente	Copretérito	Pretérito	Presente	Imperfecto	Futuro
ando andas anda andamos andades andan	andaba andabas andaba andabamos andabades andaban	andei andaches andou andamos andastes andaron	ande andes ande andemos andedes anden	andase andases andase andásemos andásedes andasen	andar andares andar andamos andardes andaren
Antepretérito	Futuro	Pospretérito	IMPERATIVO AFIRMATIVO	INF. CONXUGADO	FORMAS NOMINAIS
andara andaras andara andaramos andarades andaran	andarei andarás andarás andaremos andaredes andarán	andaría andaría andaría andariamos andariades andarian	anda ande andade anden	andar andares andar andamos andardes andaren	Infinitivo: andar Xerundio: andando Participio: andado

BEBER					
INDICATIVO			SUBXUNTIVO		
Presente	Copretérito	Pretérito	Presente	Imperfecto	Futuro
bebo bebes bebe bebemos bebedes beben	bebía bebías bebía bebiamos bebiades bebían	bebín bebiches bebeu bebemos bebestes beberon	beba bebas beba bebamos bebadades beban	bebese bebeses bebese bebésemos bebésedes bebesen	beber beberes beber bebermos beberdes beberen
Antepretérito	Futuro	Pospretérito	IMPERATIVO AFIRMATIVO	INF. CONXUGADO	FORMAS NOMINAIS
bebera beberas bebera beberamos beberades beberan	beberei beberás beberás beberemos beberedes beberán	bebería beberías bebería beberíamos beberíades beberían	bebe beba bebede beban	beber beberes beber bebermos beberdes beberen	Infinitivo: beber Xerundio: bebendo Participio: bebido

PARTIR					
INDICATIVO			SUBXUNTIVO		
Presente	Copretérito	Pretérito	Presente	Imperfecto	Futuro
parto partes parte partimos partides parten	partía partías partía partíamos partiades partían	partín partiches partiu partimos partistes partiron	parta partas parta partamos partades partan	partise partises partise partisemos partisedes partisen	partir partires partir partirmos partirdes partiren
Antepretérito	Futuro	Pospretérito	IMPERATIVO AFIRMATIVO	INF. CONJUGADO	FORMAS NOMINAIS
partira partiras partira partiramos partirades partiran	partirei partirás partirá partiremos partiredes partirán	partiría partirías partiría partiríamos partiriades partirían	parte parta partide partan	partir partires partir partirmos partirdes partiren	Infinitivo: partir Xerundio: partindo Participio: partido

Principais verbos irregulares

DICIR					
INDICATIVO			SUBJUNTIVO		
Presente	Copretérito	Pretérito	Presente	Imperfecto	Futuro
digo dis di dicimos dices din	dicía dicías dicía dicíamos diciades dicían	dixen dixeches dixo dixemos dixestes dixeron	diga digas diga digamos digades digan	dixese dixeses dixese dixésemos dixésedes dixesen	dixer dixeres dixer dixermos dixerdes dixeren
Antepretérito	Futuro	Pospretérito	IMPERATIVO AFIRMATIVO	INF. CONJUGADO	FORMAS NOMINAIS
dixera dixeras dixera dixeramos dixerades dixeran	direi dirás dirá diremos diredes dirán	diría dirías diría diríamos diriades dirían	di diga dicide digan	dicir dicires dicir dicirmos dicirdes diciren	Infinitivo: dicir Xerundio: dicindo Participio: dito

ESTAR					
INDICATIVO			SUBJUNTIVO		
Presente	Copretérito	Pretérito	Presente	Imperfecto	Futuro
estou estás está estamos estades están	estaba estabas estaba estabamos estabades estaban	estiven estiveches estivo estivemos estivestes estiveron	estea esteas estea esteamos esteades estean	estivese estiveses estivese estivésemos estivésedes estivesen	estiver estiveres estiver estivermos estiverdes estiveren
Antepretérito	Futuro	Pospretérito	IMPERATIVO AFIRMATIVO	INF. CONJUGADO	FORMAS NOMINAIS
estivera estiveras estivera estiveramos estiverades estiveran	estarei estarás estará estaremos estaredes estarán	estaría estarías estaría estaríamos estariades estarían	está estea estade estean	estar estares estar estarmos estardes estaren	Infinitivo: estar Xerundio: estando Participio: estado

FACER					
INDICATIVO			SUBJUNTIVO		
Presente	Copretérito	Pretérito	Presente	Imperfecto	Futuro
fago fas fai facemos facedes fan	facía facías facía facíamos faciades facían	fixen fixeches fixo fixemos fixestes fixeron	faga fagas faga fagamos fagades fagan	fixese fixeses fixese fixésemos fixésedes fixesen	fixer fixeres fixer fixermos fixerdes fixeren
Antepretérito	Futuro	Pospretérito	IMPERATIVO AFIRMATIVO	INF. CONJUGADO	FORMAS NOMINAIS
fixera fixeras fixera fixeramos fixerades fixeran	farei farás fará faremos faredes farán	faría farías faría fariamos fariades farian	fai faga facede fagan	facer faceres facere facermos facerdes faceren	Infinitivo: facer Xerundio: facendo Participio: feito

HABER					
INDICATIVO			SUBJUNTIVO		
Presente	Copretérito	Pretérito	Presente	Imperfecto	Futuro
hei has ha, hai habemos habedes han	había habías había habíamos habiades habían	houben houbeches houbo houbemos houbestes houberon	haxa haxas haxa haxamos haxades haxan	houbese houbeses houbese houbésemos houbésedes houbesen	houber houberes houber houbermos houberdes houberen
Antepretérito	Futuro	Pospretérito	IMPERATIVO AFIRMATIVO	INF. CONJUGADO	FORMAS NOMINAIS
houbera houberas houbera houberamos houberades houberan	haberei haberás haberá haberemos haberedes haberán	habería haberías habería haberíamos haberiades habrían	-- -- -- --	haber haberdes haber haberemos haberdes haberen	Infinitivo: haber Xerundio: habendo Participio: habido

IR					
INDICATIVO			SUBXUNTIVO		
Presente	Copretérito	Pretérito	Presente	Imperfecto	Futuro
vou vas vai imos ides van	ía ías ía íamos iades ían	fun fuches foi fomos fostes foron	vaia vaias vaia vaíamos vaiades vaian	fose foses fose fóseamos fósedes fosen	for fores for formos fordes foren
Antepretérito	Futuro	Pospretérito	IMPERATIVO AFIRMATIVO	INF. CONXUGADO	FORMAS NOMINAIS
fora foras fora foramos forades foran	irei irás irá iremos iredes irán	iría irías iría iriamos iriades irían	vai vaia vamos ide vaian	ir ires ir irmos irdes iren	Infinitivo: ir Xerundio: indo Participio: ido

PODER					
INDICATIVO			SUBXUNTIVO		
Presente	Copretérito	Pretérito	Presente	Imperfecto	Futuro
podo podes pode podemos podedes poden	podía podías podía podíamos podíades podían	puiden puidesches puido puidemos puidestes puideron	poida poidas poida poidamos poidades poidan	puidese puideses puidese puidéseamos puidéseades puidesen	puider puideres puider puidermos puiderdes puideren
Antepretérito	Futuro	Pospretérito	IMPERATIVO AFIRMATIVO	INF. CONXUGADO	FORMAS NOMINAIS
puidera puideras puidera puideramos puiderades puideran	poderei poderás poderá poderemos poderedes poderán	podería poderías podería poderíamos poderíades poderían	pode poida podede poidan	poder poderes poder podermos poderdes poderen	Infinitivo: poder Xerundio: podendo Participio: podido

POÑER/PÓR					
INDICATIVO			SUBXUNTIVO		
Presente	Copretérito	Pretérito	Presente	Imperfecto	Futuro
poño/poño pos/pos pon/pon poñemos/pomos poñedes/pondes poñen/pon	poñía/puña poñías/puña poñía/puña poñíamos/puñamos poñíades/puñades poñían/puñan	puxen puxeches puxo puxemos puxestes puxeron	poña poñas poña poñamos poñades poñan	puxese puxeses puxese puxésemos puxésedes puxesen	puxer puxeres puxer puxermos puxerdes puxeren
Antepretérito	Futuro	Pospretérito	IMPERATIVO AFIRMATIVO	INF. CONXUGADO	FORMAS NOMINAIS
puxera puxeras puxera puxeramos puxerades puxeran	poñerei/porei poñerás/porás poñerá/porá poñeremos/poremos poñeredes/poredes poñerán/porán	poñería/poría poñerías/porías poñería/poría poñeríamos/poríamos poñeríades/poríades poñerían/porían	pon poña poñede/ponde poñan	poñer/pór poñeres/pores poñer/pór poñermos/pormos poñerdes/pordes poñeren/poren	Infinitivo: poñer/pór Xerundio: poñendo/ pondo Participio: posto

QUERER					
INDICATIVO			SUBXUNTIVO		
Presente	Copretérito	Pretérito	Presente	Imperfecto	Futuro
quero queres quere queremos queredes queren	quería querías quería queríamos queríades querían	quixen quixeches quixo quixemos quixestes quixeron	queira queiras queira queiramos queirades queiran	quixese quixeses quixese quixésemos quixésedes quixesen	quixer quixeres quixer quixermos quixerdes quixeren
Antepretérito	Futuro	Pospretérito	IMPERATIVO AFIRMATIVO	INF. CONXUGADO	FORMAS NOMINAIS
quixera quixeras quixera quixeramos quixerades quixeran	quererei quererás quererá quereremos quereredes quererán	querería quererías querería quereríamos quereríades quererían	quere queira querede queiran	querer quereres querer querermos quererdes quereren	Infinitivo: querer Xerundio: querendo Participio: querido

SABER					
INDICATIVO			SUBJUNTIVO		
Presente	Copretérito	Pretérito	Presente	Imperfecto	Futuro
sei sabes sabe sabemos sabedes saben	sabía sabías sabía sabíamos sabiades sabían	souben soubeches soubo soubemos soubestes souberon	saiba saibas saiba saibamos saibades saiban	soubese soubeses soubese soubésemos soubésedes soubesen	souber souberes souber soubemos soubordes souberen
Antepretérito	Futuro	Pospretérito	IMPERATIVO AFIRMATIVO	INF. CONJUGADO	FORMAS NOMINAIS
soubera souberas soubera souberamos souberades souberan	saberei saberás saberá saberemos saberedes saberán	sabería saberías sabería saberíamos saberíades saberían	sabe saiban sabede saiban	saber saberés saber saberemos saberdes saberén	Infinitivo: saber Xerundio: sabendo Participio: sabido

SER					
INDICATIVO			SUBJUNTIVO		
Presente	Copretérito	Pretérito	Presente	Imperfecto	Futuro
son es é somos sodes son	era eras era eramos erades eran	fun fuches foi fomos fostes foron	sexa sexas sexa sexamos sexades sexan	fose foses fose fósemos fósedes fosen	for fores for formos fordes foren
Antepretérito	Futuro	Pospretérito	IMPERATIVO AFIRMATIVO	INF. CONJUGADO	FORMAS NOMINAIS
fora foras fora foramos forades foran	serei serás será seremos seredes serán	sería serías sería seríamos seríades serían	sé sexa sede sexan	ser seres ser sermos serdes serén	Infinitivo: ser Xerundio: sendo Participio: sido

TER

INDICATIVO			SUBXUNTIVO		
Presente	Copretérito	Pretérito	Presente	Imperfecto	Futuro
teño tes ten temos tendes/tedes teñen	tiña tiñas tiña tiñamos tiñades tiñan	tiven tiveches tivo tivemos tivestes tiveron	teña teñas teña teñamos teñades teñan	tivese tiveses tivese tivésemos tivésedes tivesen	tiver tiveres tiver tivermos tiverdes tiveren
Antepretérito	Futuro	Pospretérito	IMPERATIVO AFIRMATIVO	INF. CONXUGADO	FORMAS NOMINAIS
tivera tiveras tivera tiveramos tiverades tiveran	tereí terás terá teremos teredes terán	tería terías tería teríamos teríades terían	ten teña tende teñan	ter teres ter termos terdes teren	Infinitivo: ter Xerundio: tendo Participio: tido

TRAER

INDICATIVO			SUBXUNTIVO		
Presente	Copretérito	Pretérito	Presente	Imperfecto	Futuro
traio traes trae traemos traedes traen	traía traías traía traíamos traíades traían	trouxen trouxeches trouxo trouxemos trouxeistes trouxeron	traia traias traia traíamos traíades traían	trouxese trouxeses trouxese trouxésemos trouxésedes trouxesen	trouxe trouxeistes trouxe trouxemos trouxeistes trouxeren
Antepretérito	Futuro	Pospretérito	IMPERATIVO AFIRMATIVO	INF. CONXUGADO	FORMAS NOMINAIS
trouxera trouxeras trouxera trouxeramos trouxerades trouxeran	traerei traerás traerá traeremos traeredes traerán	traería traerías traería traeríamos traeríades traerían	trae traia traede traían	traer traeres traer traemos traerdes traeren	Infinitivo: traer Xerundio: traendo Participio: traído

VIR					
INDICATIVO			SUBXUNTIVO		
Presente	Copretérito	Pretérito	Presente	Imperfecto	Futuro
veño vés vén vimos vindes/vides veñen	viña viñas viña viñamos viñades viñan	vin viñeches veu viñemos viñestes viñeron	veña veñas veña veñamos veñades veñan	viñese viñeses viñese viñésemos viñésedes viñesen	viñer viñeres viñer viñermos viñerdes viñeren
Antepretérito	Futuro	Pospretérito	IMPERATIVO AFIRMATIVO	INF. CONXUGADO	FORMAS NOMINAIS
viñera viñeras viñera viñeramos viñerades viñeran	virei virás virá viremos viredes virán	viría virías viría viríamos viriades virían	ven veña vinde/vide veñan	vir vires vir virmos virdes viren	Infinitivo: vir Xerundio: vindo Participio: vido

Marco europeo común
referencia para as linguas:
aprendizaxe, ensino, avaliación

XUNTA DE GALICIA

Niveis de competencia
en lingua galega

Descrición de habilidades e de contidos adaptados
ao Marco europeo común de referencia para as linguas

XUNTA DE GALICIA

Nivel B2
en lingua galega

Habilidades e contidos adaptados ao Marco europeo común de referencia para as linguas (MECRL)

Os contidos lingüísticos e gramaticais presentados e traballados neste libro atenden ao compromiso de fornecer os recursos necesarios para que unha persoa acade un nivel B2 en lingua galega, segundo a descrición do Marco europeo común de referencia para as linguas do Consello de Europa, que se corresponden coas esixencias establecidas no Celga 3. Aínda así, como xa se dixo na introdución, este libro non dispensa a orientación dun profesor que acompañe o alumno no traballo cotián e compartido que esixe cada unha das unidades, e así facer a aprendizaxe máis completa e dinámica.

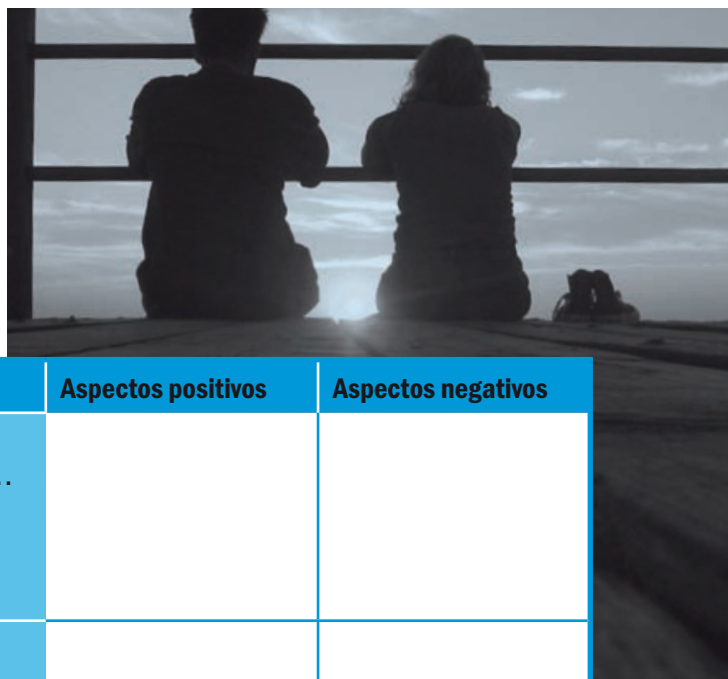
Segundo a descrición xeral deste nivel de competencia, as persoas que o acaden posuirán un dominio da lingua que lles permita intervir nun conxunto variado de situacións de comunicación, cunhas estruturas gramaticais e léxicas que lles proporcionarán a suficiente flexibilidade e capacidade para usar a lingua en situacións menos previsibles. Asemade, comprenderá mensaxes orais e escritas sobre temas diversos e de certa complexidade, sabendo distinguir o principal do secundario, e producirá textos comprensibles e cun alto grao de corrección normativa. Poderá defender un punto de vista, incidindo nos proles e contras das distintas opcións e saberá desenvolverse sen moitas dificultades nos contextos en que o galego é lingua de traballo e interacción.

Máis especificamente, logo de acadar este nivel, poderá ofrecer unha información xeral sinalando oposicións e contrastes, ademais de sinalar procesos, resultados e circunstancias. Será quen de expresar queixa, lamento, sorpresa, interese ou desinterese, manifestar dúbidas e reservas e emitir opinións, nas que saiba expoñer e defender posturas persoais, así como xulgar e valorar tomas de postura alleas. En canto aos usos sociais da lingua, poderá facer cumprimentos e devolvelos e tamén presentar reclamacións e protestas; así como ofrecer palabras e expresións ao seu interlocutor ou convidalo a formular hipóteses.

De xeito máis pormenorizado, un falante que posúa o nivel B2 terá as seguintes habilidades:

Comprensión oral

- Será capaz de seguir as ideas principais dun discurso lingüisticamente complexo que trate tanto de temas concretos como abstractos, pronunciados nun nivel de lingua estándar, que poida incluír explicacións ou debates dentro da súa especialidade.
- Poderá identificar en discursos extensos as liñas de argumentación, sempre que o tema sexa razoablemente coñecido e o desenvolvemento se facilite con marcadores explícitos.
- Será quen de comprender mensaxes relacionadas coa vida cotiá ou laboral, como conversas de carácter xeral sobre temas variados, consellos médicos, informacións e avisos feitos en lugares públicos ou noticias da televisión co apoio da imaxe e os aspectos principais de programas de radio de temática xeral ou coñecida.
- Conseguirá identificar as ideas principais dunha actividade académica (conferencia, clase ou seminario), sempre que se trate dunha temática coñecida.

	Aspectos positivos	Aspectos negativos
Para Anxo...		
Para Olalla...		

Comprensión escrita

- Poderá comprender, cun alto grao de autonomía, textos variados, sempre que non traten de temáticas especializadas ou utilicen unha linguaxe específica. Asemade posuirá un amplo vocabulario e a capacidade lectora permitiralle adaptarse ao estilo de textos de diferente tipoloxía.
- Estará en condicións de comprender cartas e anotacións persoais ou relacionadas coa súa área profesional.
- Terá a capacidade de comprender diferentes tipos de textos dos medios de comunicación, tanto se son de información e temática xeral, como se se relacionan con áreas específicas ou do seu interese.
- Poderá entender textos escritos da vida cotiá, como instrucións sobre o funcionamento de aparellos domésticos ou normas sobre como comportarse nunha situación determinada.
- Será quen de comprender formularios administrativos sobre cuestións diversas, textos relativos a materias de cursos de formación académica e textos literarios sinxelos.

Expresión oral

- Será capaz de realizar descrições, narracións e exposicións sobre persoas, situacións ou acontecementos da vida cotiá ou profesional. Terá un dominio da lingua e un control gramatical relativamente amplo para se expresar nestas situacións con bastante claridade e eficacia.
- Conseguirá producir fragmentos de discurso cun ritmo bastante uniforme, aínda que poida dubidar, pero sen se apreciar pausas ou silencios moi marcados. Saberá iniciar o discurso, tomar a quenda de palabra e finalizar unha conversa cando teña que facelo e empregará os mecanismos de cohesión máis habituais para converter as súas frases nun discurso claro e coherente.
- Poderá solicitar o reembolso ou o troco de produtos en áreas de servizo relativas ao aloxamento, comida e comercio, pedir informacións ou aclaracións e expresar agrado ou desagrado co servizo. No ámbito da saúde, será quen de explicar síntomas relacionados cunha doenza ou de pedir información sobre os servizos de saúde existentes e a posibilidade de tratamento.
- En conversas ou debates, saberá expresar e argumentar a súa opinión e reproducir mensaxes e opinións doutras persoas. Será quen de pedir información complementaria ou aclaración nunha visita guiada ou orientar visitas e responder a preguntas sobre espazos ou lugares.

Unha forma diferente de ensinar linguas

O método directo xurdiu nos primeiros anos do século XX e supuxo un avance revolucionario na historia da metodoloxía de ensino de segundas linguas. Tras o fracaso do ensino baseado na tradución de textos literarios, nos que tiña un peso absoluto a memorización das regras gramaticais, comezouse a sentir a necesidade de novas formas de aprender unha segunda lingua. Asemade, os movementos migratorios de Europa aos Estados Unidos fixeron sentir a necesidade de ensinar unha segunda lingua a persoas de baixo nivel cultural, e cuxa principal necesidade era ser competentes na lingua oral.

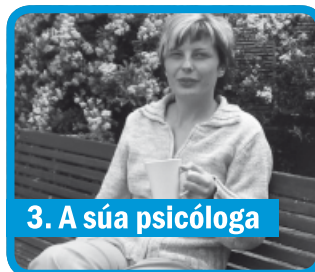
O alemán Maximilian Berlitz, malia que non foi quen inventou o método directo, foi o principal impulsor e divulgador desta metodoloxía, a través da súa rede de escolas nos Estados Unidos. De feito, o método pasou a ser coñecido como o método Berlitz.

1. Unha amiga

2. Un amigo

3. A súa psicóloga

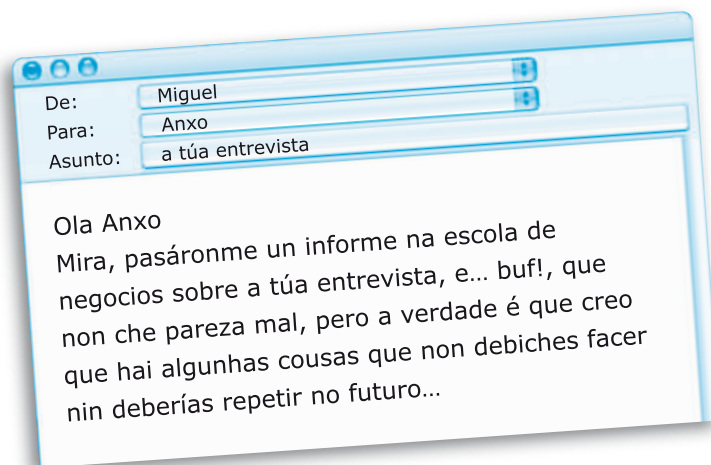
4. O seu irmán

- *Eu non creo que a psicóloga teña razón; eu creo que a rapaza necesita máis normas que os pais non lle dan, deberían...*

Nivel B2 en lingua galega

Expresión escrita

- Será capaz de escribir textos ben estruturados, coherentes e cohesionados, e cun alto grao de corrección sobre unha ampla gama de temas do seu interese ou relacionados coa vida cotiá.
- Posuirá a capacidade de escribir cartas e mensaxes electrónicas relatando feitos, experiencias e valoracións sobre acontecementos da vida cotiá, e poderá describir de xeito preciso e detallado unha persoa, obxecto, servizo ou situación.
- Será quen de redactar informes breves sobre temas de actualidade ou expoñer por escrito, de maneira sinxela, opinións sobre textos lidos ou oídos ou sobre situacións vividas con anterioridade.
- Será capaz de tomar notas nunha conferencia, aula ou seminario, sobre cuestións de actualidade ou da súa especialidade.

Lingua e sistema: coñecemento do código

- Os contidos relacionados co código lingüístico –gramaticais, fonéticos, ortográficos e léxicos– que se consideran necesarios para desenvolver de modo satisfactorio as devanditas funcións comunicativas son os que se atopan nas seccións de gramática distribuídas ao longo das unidades do libro e no resumo gramatical.

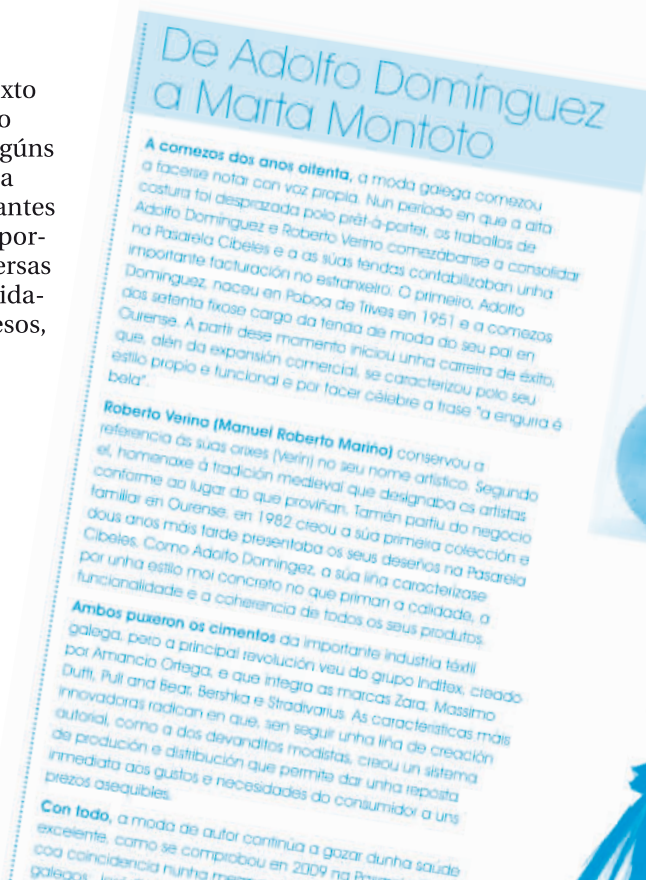

Estou procurando unha secretaria que fala alemán.

Estou procurando unha secretaria que fale alemán.

Lingua, cultura e sociedade: contidos socioculturais

- Os contidos socioculturais cumpren a función de servir como soporte para a comprensión do contexto sociocultural no que se utiliza a lingua galega. Polo tanto, neste nivel realizarase un achegamento a algúns aspectos da historia ou da actualidade de Galicia, a través da indagación sobre acontecementos relevantes de tipo social, lingüístico, cultural, económico, deportivo etc. Esta información apoiárase en fontes diversas e en informacións fornecidas en diferentes modalidades de lingua e en formatos variados: textos impresos, imaxes, gráficos, material audiovisual etc.

Transcripciones

UNIDADE 1

De diseño

PISTA 1

2. QUE HORROR!

1.

- E que tal funciona?
- Ben, vai perfecto. Ademais é que é moi útil porque che fai masaxes nos pés, nas pernas, sobre todo no pescozo, que eu teño moitísimas molestias... O que che digo, para calquera parte do corpo... É increíble, eh!
- E é fácil de usar?
- Si, si, moi fácil. Enchúfase á corrente e xa está.
- Ah, pois mira, igual compro un porque teño unhas dores nas costas...
- Ai, pois recoméndochos moito, eh!
- E é moi caro?
- Non, non moito.

PISTA 2

2.

- Que che parece?
- É bonita, pero creo que con este vestido non che queda nada ben.

PISTA 3

3.

- Mira o que nos regalou miña sogra!
- Uf! Que feo, non?
- Horroroso. Ademais, non sabemos nin para que serve.
- Pois será para pór enriba da mesa, para deixar as chaves e iso, non?
- Ti cres? Non sei... Eu pensaba que era un cincheiro ou algo así, aínda que na casa non fuma ningún.

PISTA 4

4.

- Pois é moi práctico. Serve para un montón de cousas: para amasar, para picar, para bater claras de ovo. Fai de todo.
- E, ademais, non ocupa moito, non?

- Non, que va! Ocupa moi pouco espazo. E vai moi ben, eh, de verdade. Onte fixen unha torta riquísima.

PISTA 5

5.

- Que práctico, non? Así podes gardar as mantas, a roupa de inverno...
- Si, é fantástico. Caben un montón de cousas. Ademais, como o meu cuarto non é moi grande... E mira que fácil se abre: levántase por aquí e xa está.
- Que marabilla!

PISTA 6

6.

- Pois é facilísima de usar. Ademais, non tes que poñer case aceite. Só pos un pouco de auga, as verduras, ou a carne, ou o peixe, ou o que queiras. E nuns minutos xa está: tes unha comida riquísima e moi sa.

UNIDADE 2

Temos que falar

PISTA 7

4. ESTÁ ENFADADO?

1.

- Como? Que só tiña un mes? Non pode ser!

PISTA 8

2.

- Que non fago nada? Iso non é verdade! Prepároche o almorzo todos os días e sempre frego os pratos.

PISTA 9

3.

- Pois iso non é así. A semana pasada tiveron que chegar tarde un par de días, pero porque tiña a muller no hospital. Xa llo comentei ao xefe de Persoal.

PISTA 10

4.

- Engordei eu? Non, eu diría que non. Estou no meu peso de sempre, creo.

PISTA 11

5.

- Raro? Como vou estar eu raro? O que pasa é que estou un pouco canso; nada máis.

5. O XOGO DA VERDADE

PISTA 12

1.

- A ver, Anxo que é o que máis che gusta de Olaia?
 - As pernas!
- Non, home, a ver, digo dela, da súa personalidade.
- Ah, pois que é moi independente, moi forte, non me gustan nada as mulleres que esperan que os homes decidan todo, e nós decidímolos todo xuntos.
- Ah, e que é o mellor da vosa vida en común?
 - Pois iso, que facemos moitas cousas xuntos, por exemplo aos dous nos encanta o mar, e saímos moito no barco, pero se ela un día non quere saír... pois vou eu só. Ou se quero saír cos meus amigos ou ela cos seus, pois cada un vai por libre.
- Ah, iso está moi ben.
- Pois claro, iso é o bo, que facemos cousas xuntos e tamén por separado, cada un con outra xente.
- E hai algo que non che guste dela?
 - Mmh, pois mira, non, creo que non hai nada que non me guste dela.
- E que é o que non che gusta da vosa vida en común, da convivencia?
 - Pois creo que, ás veces, estamos demasiado tempo na casa. Por exemplo, se vai bo día, a min gustaríame saír máis por aí, pero moitas veces quedamos para limpar, lavar roupa, ordenar, é que ela é moi metódica niso, moi ordenada.

PISTA 13

2.

- A ver, Olaia, que é o que máis che gusta de Anxo?
 - Fisicamente?
- Non, del como persoa.
 - Pois que é moi divertido e faime rir moito, cando conta algo é moi gracioso... contando historias... ten moita graza e rimos moito.
- E que é o que máis che gusta da vosa vida en común?
 - Pois as afeccións que compartimos, por exemplo aos dous nos gusta moito o mar e saímos navegar, gústame o tempo que pasamos xuntos.
- E hai algo que non che guste del?
 - Pois... dáme pena que non seguisse estudando porque creo que sería un bo arquitecto, extraordinario, é unha pena que plantase a carreira.
- E que non che gusta da vosa vida en común?
 - Ai... a desorde! E que eu son superordenada e el deixa todo tirado, non sabe onde deixou a carteira, non atopa a camisa que quere, e a min ponme dos nervios. Pero, mira..., parece que vai mellorando!

PISTA 14

6. PERO QUE DIS!

A.

1. A

- Pero, Pablo, que horas son estas de chegar! E seguro que non fixeches os deberes!
 - Que si, mamá, non sexas pesada, que xa os fixen na biblio.

PISTA 15

1. B

- Pero, Pablo, que horas son estas de chegar! E seguro que non fixeches os deberes!
 - Que si, mamá, non sexas pesada, que xa os fixen na biblio.

PISTA 16

2. A

- Pedro, xa non saímos nunca: nin ao cine, nin cear, nin pasear...
 - Que non saímos nunca? E logo non fomos o sábado á casa dos meus pais?

PISTA 17

2. B

- Pedro, xa non saímos nunca: nin ao cine, nin cear, nin pasear...

- Que non saímos nunca? E logo non fomos o sábado á casa dos meus pais?

PISTA 18

3. A

- Non o tomes a mal, pero estás colaborando pouco no traballo.
- Pero que dis! Se a semana pasada quedei todos os días na oficina ata as nove da noite.

PISTA 19

3. B

- Non o tomes a mal, pero estás colaborando pouco no traballo.
- Pero que dis! Se a semana pasada quedei todos os días na oficina ata as nove da noite.

B.

PISTA 20

1.

Sempre chegas tarde á clase.

PISTA 21

2.

Sempre che soa o móbil na clase. Non sabes que está prohibido?

PISTA 22

3.

Por que non fas nunca os exercicios?

PISTA 23

4.

Silencio, por favor, sempre estás falando na clase!

PISTA 24

5.

Por que non prestas atención na clase?

PISTA 25

6.

Na clase, deberías falar sempre en galego.

UNIDADE 3

Misterios e enigmas

PISTA 26

2. EXPERIENCIAS PARANORMAIS

- Pois a min unha vez pasoume unha cousa moi rara.
- Ai, si?
- Si. Estaba en Xapón e era de noite e fun durmir. Deiteime e púxenme a pensar nas miñas cousas... Non sei, supoño que me sentía soa, era moi nova e estaba lonxe da casa.
- Cantos anos tiñas?
- Vinte e un. E, de súpeto, sentín unha presenza. Unha presenza entre a parede e a cama. Ou sexa, a cama estaba xunto á parede, e entre a parede e a cama...
- Pero, dentro da cama?
- Dentro da cama, notei que había alguén que estaba alumiñándome a cara, que me daba un bico... De verdade, estaba alucinada.
- E que fixeches?
- Asustarme! Asusteime moito.
- Pero... Tocaches, a ver se había alguén ou...?
- Claro! Non había nada, non había ninguén. Eu tiña... eu estaba coa luz apagada, tentando durmir e non había ninguén...
- E que pasou logo? Foise a persoa?
- Si, si. Despois deixaron de tocarme e quedei paralizada completamente e non me podía mover.
- Vaia susto, non?
- Nin che quero contar! Asusteime moitísimo. Tiven que me tirar da cama para poder moverme. Increíble, de verdade. Espero que nunca máis se repita. E iso que eu non cría nada nesas historias...

UNIDADE 4

Boas novas

PISTA 27

2. UN XORNAL

1.

Despois de varios anos de obras, dúbidas e discusións, por fin se finalizou a Cidade da Cultura. A conselleira de Cultura explicou que pretende que as instalacións sexan unha referencia para toda Galicia e un atractivo turístico importante tanto para Santiago de Compostela como para toda a comunidade. Con todo, diversos colectivos manifestaron que, malia a finalización das obras, a Cidade

da Cultura aínda presenta moitas incógnitas en relación cos seus contidos e a orientación que terán algúns dos seus edificios.

PISTA 28

2.

A rebaixa de impostos é a noticia máis destacada tras o Consello de Ministros. O ministro de Economía, en rolda de prensa, confirmou que a partir deste mesmo ano haberá unha importante rebaixa nos impostos. Esta medida estará acompañada, ademais, dun aumento nas axudas aos parados. O líder da oposición, pola súa parte, declarou que tales medidas lle parecen unha estratexia claramente electoralista, tendo en conta que estamos a dous meses das eleccións xerais.

PISTA 29

3.

Hoxe inaugurouse a primeira liña de metro de Vigo. Toda a corporación municipal, así como representantes das administracións autonómicas e estatais, participaron no acto inaugural. Con ela, satisfaise unha antiga reivindicación municipal e complétase o seu sistema de transporte. O traxecto unirá de norte a sur a cidade en dez minutos e contará con seis estacións. De todos os xeitos, o alcalde expresou o seu desexo de que futuras ampliacións poidan facilitar a conexión de Vigo coa súa área metropolitana.

PISTA 30

4.

O Consello de Nacións Unidas aprobou onte en sesión extraordinaria o peche e desmantelamento de todas as instalacións dedicadas á produción de armamento nuclear. A resolución, aprobada por total unanimidade, supón un paso moi importante na desnuclearización do planeta. As Nacións Unidas anunciaron que enviarán observadores internacionais a todo o mundo, para vixiar moi de cerca o cumprimento da resolución. Estes equipos de observadores comprobarán que as instalacións se desmantelan realmente e de forma adecuada.

PISTA 31

4. SOUBÉCHELO?

1.

- Oíches? Soubeches o de Fernando, o futbolista?
- Si, lino no xornal. Parece que se retira, non?

PISTA 32

2.

- Oíches, Pedro, que sabes do de García?
- Din que dimitiu por cobrar comisións ilegais, non?

PISTA 33

3.

- Viches o que acaban de inventar en Xapón?
- Non, que?
- Un tecido novo increíble, que protexe da calor e do frío.

PISTA 34

4.

- Oíches, ao final que pasou co do barco ese?
- Pois que afundiou preto da Costa da Morte.

PISTA 35

7. PERO TI QUE CONTAS?

A.

As eleccións celebradas onte domingo en Palandia déronlle a vitoria a Sonia Margulis, candidata do Partido da Muller que obtivo máis do 88% dos votos. Na súa primeira comparecencia pública tras a vitoria, Margulis, presidenta e fundadora deste peculiar partido, non ocultou a súa satisfacción e anunciou que o seu goberno estará composto por 10 mulleres e 10 homes. A presidenta electa lembrou que, tal e como prometera durante a campaña electoral, a prioridade do seu goberno será a igualdade entre mulleres e homes.

PISTA 36

C.

Hoxe coñeceuse o testamento do famoso deseñador Samuel Müel, uns dos homes máis ricos de Palandia. Müel deixoulle a súa fortuna, calculada en máis de 80 millóns de euros, á Asociación de Animais do seu país. A familia de Müel mostrou a súa profunda decepción e asegurou que levaría o caso á xustiza de Palandia. Müel, un recoñecido modisto e deseñador, fíxose rico nos anos 90 e chegou a ser moi coñecido no mundo por ser o primeiro deseñador de complementos para cans, gatos e cabalos.

UNIDADE 5

Eu faríao se...

PISTA 37

2. E TI, FARÍALO?

1.

- E a ti, gústanche as tatuaxes?
- As tatuaxes? Si, moitísimo! Incluso teño unha. Discretiña, iso si, eh?
- Ah, si? Onde?
- Nada, é moi pequena, nas costas.
- E que é?
- Un cabaliño de mar. Queres velo?
- Oi, si. A ver?

PISTA 38

2.

- E a ti que che parece a moda dos *piercings* e as tatuaxes?
- A verdade é que me parecen máis bonitas as tatuaxes que os *piercings*. Algunhas tatuaxes son verdadeiras obras de arte.
- É certo.
- Os *piercings* tamén me gustan. Pero... non sei. Os que se poñen na lingua parécenme moi chistosos.
- E por que non pos un?
- Non, non. Eu non. Xa son moi maior para esas cousas. Pero coido que se fose máis novo, poría un.

PISTA 39

3.

- E a ti?
- A min, os *piercings* parécenme horribles. Non sei como poden facer eses furados. A verdade é que me dá un pouco de noxo.
- E as tatuaxes?
- As tatuaxes? Hmm! Non sei... Non me desagradan totalmente, pero eu nunca faría unha porque moitas veces, non sei..., é unha cousa que decides facer un día e, despois, xa non podes facer nada, tes que levala de por vida!

PISTA 40

4.

- E a ti, gústanche?
- Que se me gustan os *piercings* e as tatuaxes? Pois non sei. Depende. A xente que vai chea de *piercings* e de tatuaxes, non sei, non me gusta demasiado. Pero ás veces vexo xente que leva unha cousiña pequena, unha tatuaxe bonita...
- Xa. E ti, farías unha?
- Pois mira, igual si. Faría unha discreta, nalgún lugar pouco visible, iso si.

PISTA 41

7. POBRE MANUEL

1.

- No sei que dicirche Manuel, porque non teño fillos, pero se estivese no teu lugar falaría cos profesores, levaríaa ao psicólogo, non sei, ao mellor necesidades unha terapia familiar.
- Mmm.
- Ademais, seguro que ela tamén o está pasando fatal.

PISTA 42

2.

- Mira, Manuel, o meu fillo cando tiña quince anos era igual ou peor, pasámolo fatal. Así que non sei... poderíalle dicir que levase os seus amigos, para coñecelos, á casa da praia, por exemplo.

PISTA 43

3.

- O seu comportamento é normal, a súa filla só quere demostrar a súa independencia, recoméndolle que fale con ela, pero que respecte o seu espazo, é que a rapaza necesita atopar a súa identidade, definirse con respecto aos adultos, ademais todos temos dereito a unha vida privada, e unha adolescente aínda máis.

PISTA 44

4.

- Mira,ta Manuel, a nena o que ten é moita liberdade para a súa idade, permíteslle demasiadas cousas, home!, que a tedes moi consentida! O que deberías facer é obrigala a estudar, e controlala para saber que fai e a onde vai e con quen, e que estea na casa antes das nove, e nada de saír as fins de semana. Xa verás como cambia o conto!

UNIDADE 6

E que che dixo?

PISTA 45

1. RAPAZ PARA TODO

- Ola, Lucho. Xa estás mellor?
- Si, si. Esta mañá estaba medio mareado, pero xa estou ben.
- Vale. Mira, espérate unha tarde completiña, eh? Tes que facer un chea de cousas.
- Dime, entón. Que hai que facer?
- A ver, o primeiro, o máis urxente, tes que ir á copistería facer tres copias do contrato do señor Carballo, este de aquí, vale? É que a fotocopidora volve estar rota. Sábelo, non?
- Si, si.
- Ben, a ver se tes un momento e podes arranxala.
- Vale, ben.
- Que máis? Ah, si. Moi importante. Tes que ir levar o coche do xefe a lavar, que cho deixen coma novo, eh? E despois volves aquí, recolles o xefe e lévalo ao aeroporto. A ver... O seu avión sae ás sete e media. Así que tes que saír de aquí ás cinco e media.
- Vale, de acordo.
- E aínda hai máis. A ver... a cafeteira, outra vez non funciona. E é nova; así que deberías levala á tenda a ver que lle pasa e, se é que lle pasa algo, que cha cambien.
- E xa está, non?
- Non, unha cousa máis, cando poidas, fai dúas copias da chave da oficina.

PISTA 46

3. MENSAXES

1.

- Miguel, son mamá. Como estás, fillo? Ben? Oíches, que teño que falar contigo, pódeme chamar antes das tres ao móbil? Veña, un bico.

PISTA 47

2.

- Miguel, Miguel, estás aí? Xa vexo que non. Son Rita. Mira, se oes esta mensaxe, faime un favor, recólleme no traballo ás sete. Cres que podes? Anda, vémonos.

PISTA 48

3.

- Ola, son Tati. Miguel, xa sabes que tes que mercar o viño para a cea de hoxe, lembras? Pois iso. Oíches, e aféitate, por favor, que é unha cea cos meus xefes. Un bico.

PISTA 49

6. TEN VOSTEDE EXPERIENCIA?

1.

- Departamento de Recursos Humanos, bos días, dígame?
- Ola, bos días, mire, chamo polo anuncio que acabo de ver no xornal.
- Si, entendeu vostede ben de que se trata?
- Si, ademais xa teño experiencia no sector.
- Ah, perfecto, impórtalle se lle fago algunhas preguntas?
- Non, non, por suposto.
- A súa experiencia foi en hoteis?
- Non, foi en restaurantes, durante tres anos.
- Ah, moi ben. Mire, estamos buscando alguén que se poida encargar da zona sur nun proxecto novo que temos, buscamos alguén que poida facer críticas de hoteis e restaurantes. Ten vostede vehículo propio?
- Si, si.
- E estaría vostede disposta a viaxar; por exemplo, podería pasar dúas semanas fóra da casa?
- Si, si, xa o fixen, ademais gústame.
- Ademais gústalle comer ben, non?, xa sabe que iso é moi importante para este traballo.
- Si, si, non hai problema, ademais son especialista en viños.
- Moi ben, pois mire, por que non nos envía o seu currículo e concertamos unha entrevista?
- Vale, perfecto, pois moitas grazas.
- De nada, a vostede.

PISTA 50

2.

- Ola, bos días.
- Bos días, sente por favor.
- Grazas.
- Vexo que ten vostede un currículo moi interesante, vexo que escribiu vostede para a revista *Comedere* durante dous anos.
- Pois si, do ano 2000 ao 2003 traballei para eles, e fun a autora principal das guías dos anos 2001 e 2002, e nas dúas seguintes encargueime da sección de viños.
- Imaxino que coñece as nosas guías *Gampira*.
- Si, evidentemente, e debo dicir que no seu campo son as mellores do mercado.
- Grazas, nós tamén o pensamos. Mire, dentro de dous anos imos publicar cinco novas guías, e necesitamos unha persoa que se encargue da zona sur do país.
- Ah, que interesante.

PISTA 51

9. PARELLAS, MENTIRAS E PISOS DE ALUGAMENTO

- Mira, se finalmente alugamos un piso xuntos, poderíamos buscar un así antigo, no centro...
- No centro? Uf, non sei! A min gustárame algo máis tranquilo, cerca do porto ou así. O centro non me gusta nada, Isa, e ademais os pisos antigos... buf! Mellor algo novo, non?
- Ah, pois, si, non sei... Ai, Fran, non sabes as ganas que teño de atopar un piso, estou farta xa de vivir cos meus pais. A ti tamén che apetece saír de casa, non?
- Eu teño moitas ganas de vivir no meu propio piso e apetécame moito vivir contigo, en serio, vai ser xenial!
- O malo é que atopar piso vai estar supercomplicado, seguramente temos que ir todas as tardes ver pisos, porque hai que ver uns cantos antes de escoller.
- Polas tardes? A min vaimos fatal, eu adeiro todas as tardes e non podo faltar a ningún adestramento.
- Ningún día?
- Que non, que non!, polas tardes imposible.
- Pois mira, eu teño un amigo que traballa nunha axencia inmobiliaria, se queres xa vou eu con el ver pisos.
- Vale, perfecto!
- Vale, vouno ver esta mesma tarde, pareceche ben?
- Perfecto, se ti te encargas de buscar piso, mellor. Ademais, se tes ese amigo que traballa na axencia, seguro que ten algún piso que estea ben e non é moi caro, non?
- Bah! Iso se hai sorte, porque...

UNIDADE 7

Só ou acompañado?

PISTA 52

6. TENDENCIAS

1. A.

- A min, a verdade é que viaxar soa abúrreme unha chea, para min onde estea unha viaxe organizada!, que te levan ver todo o que se pode ver, que podes comentar cos compañeiros o que che gusta e o que non, porque... imaxínate que me atopo eu soa nun país no que non falo o idioma e claro... con quen falo?, onde vou comer? Non, non, a min todo organizadiño e a pasalo ben!

PISTA 53

1. B.

- Eu prefiro viaxar só, organizar eu as miñas viaxes e ir ao meu ritmo, parar onde quero e cando quero e visitar o que me apetece, sen ter que esperar por ninguén. Prefiro ir ao meu aire, falar cando quero e con quen quero, ademais é a mellor maneira de coñecer xente do lugar.

PISTA 54

2. A.

- Oi! Eu traballar soa na casa é que non podería, que va! Se fose tradutora ou algo así, pois non sei como me organizaría, supoño que estaría despistada, facendo as cousas da casa, vendo a tele, falando por teléfono... A verdade é que eu prefiro ter compañeiros de traballo, ver xente, relacionarme, ir á oficina, non sei... o de traballar na casa non o vexo para min.

PISTA 55

2. B.

- A min gústame traballar só, ao comezo custoume, pero agora non o cambiaría por nada. É que eu traballo para unha editorial, entón organízome como quero: se teño moito traballo, pois apuro máis durante dous días e despois estou libre.

PISTA 56

3. A.

- Pois é que eu non me imaxino soa na casa estudando inglés diante do ordenador, chateando con persoas que non coñezo de nada, porque como eu xa levo moitos anos estudando inglés na mesma academia, pois xa fixemos un grupo de xente moi riquiña e levámonos moi ben. Ademais, o profesor xa nos fai as clases adaptadas ao noso nivel.

PISTA 57

3. B.

- Pois eu xa probei todos os sistemas, o presencial en grupo e os individuais por Internet, e a verdade é que a min o que máis me gusta é o individual, porque o servizo é personalizado, o tutor adaptaciónse ás túas necesidades, ademais eu conéctome cando me apetece, cando estou motivado e iso axúdame, porque se tivese que ir a unha clase nun horario estrito, buf! Creo que non podería, ao mellor se tivese que facer unha carreira moi complicada, pero mira... tamén coñezo xente que fixo mestrados a distancia e estaban supercontentos.

UNIDADE 8

Maneiras de vivir

PISTA 58

2. DIME CON QUEN ANDAS E DIREICHE QUEN ES

1.

- Lembran o famoso dito “dime con quen andas e direiche quen es”? Pois hoxe, no noso programa, temos tres convidados que nos explicarán como e con quen comparten as súas afeccións, os seus gustos, os seus valores. Darannos unha visión da súa particular forma de vivir. Boa tarde. A nosa primeira invitada é Lucía, unha afeccionada ás motos.
- Afeccionada ás motos... *escuterista* mellor. A min gústanme as motos *escúter*.
- E como definirías os *escuteristas*?
- Se tivese que escoller unha palabra, sería liberdade. A afección ás motos é moito máis ca unha afección, é unha forma de vida. Son moitas cousas. A min gústanme as motos, reunirme con *escuteristas*, a música *mod*, viaxar por estradas secundarias coa Vespa. Fixen o Camiño de Santiago tres veces.
- Mmm! Tres veces o Camiño de Santiago?
- Si.
- Interesante. E cantas motos tes?
- Pois xa teño cinco no meu garaxe...
- Cinco?
- Si, si, cinco. Pero coñezo xente que ten máis de dez. É que o máis interesante de todo isto é rescatar motos vellas e poder arranxalas cos teus amigos e, claro, con outros *escuteristas*.
- E existe algún club de *escuteristas*?
- Buff. Si, hai moitos en todo o mundo. Eu pertenzo a un e reunímonos as fins de semana, fanse entregas de premios. É xenial.
- Perfecto, moi ben. Grazas Lucía e queda aquí con nós.
- Vale!

PISTA 59

2.

- Imos coñecer agora o noso segundo invitado, Andrés Hortas. Andrés é un *ciberadicto*.
- Poi si, son un fanático dos ordenadores. Paso horas e horas diante do ordenador navegando.
- E non te sentes só?
- Non, para nada. Hai toda unha comunidade de xente coma min e estamos en contacto a través de *chats*, *foros*, *emails*... A verdade é que non necesitamos vernos para coñecérmonos. Encántannos os videoxogos, entón baixámoslos da rede, intercambiámoslos...

- Mmm! A vosa comunidade está formada por xente moi nova, en xeral, non si?
- Si, pero non é un fenómeno para adolescentes unicamente. De feito, algúns dos máis altos directivos das empresas tecnolóxicas tamén o son. E, eu, por exemplo, agora contaxiei a meu avó, que dende que se xubilou pasa moito tempo navegando pola rede. Eu convertíno nun *geek*.
- Nun *geek*?
- Si, algúns chámannos *geeks*.
- E onde vos encontrades normalmente?
- Mira, os nosos lugares de encontro, ademais da rede, son empresas de Internet e tecnoloxía. Ademais, os clubs de xogos de rol, as tendas de informática, os salóns recreativos, os cibercafés e os locais de xogo na rede... Ah! E tamén as conversas de Star Trek ou Star Wars...
- Mmm! Moi interesante. Grazas, Andrés.
- De nada.

PISTA 60

3.

- Tamén temos connosco a Xoán Antonio Bermúdez, presidente da Asociación de Nudistas. Señor Bermúdez, que é o nudismo?
- Para nós, o nudismo é unha forma de vida: é unha concepción filosófica da nudez que considera que o corpo humano é nobre na súa totalidade. E a nudez integral, practicada en lugares e circunstancias adecuadas, nunca é obscena, nin vergonzosa, nin excitante, nin ridícula, senón que sempre é natural, sa; é bonita, é auténtica.
- Moi ben, pero como se pode compaxinar esta filosofía coa vida diaria?
- É que a nós, os nudistas, gústanos facelo todo nus porque nos dá unha gran sensación de liberdade. Estamos cómodos con iso. Nós imos ás praias nudistas ou imos de vacacións aos cámpings ou aos centros nudistas... E claro, gústanos ir nus pola casa: é que o encontramos saudable, cómodo. É agradable.
- E cal é o obxectivo da asociación?
- Ah, o noso obxectivo é que non haxa clubs ou praias nudistas. É que nos cremos que as praias nudistas son unha especie de gueto: uns currunchos, non sempre bonitos, onde a administración nos quere colocar, para ternos como controlados, para que non molestemos. Se a sociedade estivese preparada cada un teríase que poder espir alá onde quixese. O que é evidente é que non nos espimos para mostrarnos aos outros. Facémolo porque nos gusta, encontrámonos ben. E, por certo, cada día somos máis.
- Tres formas de vida ben diferentes. Queren saber máis sobre o tema? Pois abrimos as liñas e esperamos as súas chamadas.

UNIDADE 9

Como non o sabía...

PISTA 61

3. COMO NON O FIXECHES!

1.

- Ola, Olga, que che pasa?
- Ah, que estou un pouco triste!
- E iso?
- Porque fun ver hoxe o exame de galego e fallei todos os tempos en pasado, non o entendo.
- E logo?
- Pois porque estudei moito, incluso unha táboa completa coas formas verbais, e non entendo como case todas estaban mal.
- Pero por onde as estudaches?
- Polos apuntamentos de Marc.
- Como fixeches iso? Co despistado que és!
- Cala, ho! Agora non mo lembres. Que deixada son!

PISTA 62

2.

- Ola, John! Que, como che vai? Estás contento na cidade?
- Si, si, moito, a familia coa que vivo é encantadora.
- Servirache de axuda para mellorares o galego, non?
- Pois non creas, porque falamos bastante en inglés e onte, por exemplo, estiven mirando o telexornal e non conseguín entender case ningunha noticia.
- Pois tampouco é tan difícil, eh?
- Xa o sei, pero creo que descoidei esa parte e agora está a piques de rematar o curso.
- Ti tamén, home! Debiches de falar máis galego na casa!

PISTA 63

3.

- Mi madriña! Cantas faltas de ortografía tiven na carta que nos mandou a profe!
- Si? Moitas?
- Unha chea. Non sei por que?
- Liches os libros que che recomendou?
- A verdade é que non. Pásase tan ben en Santiago, que descoidei un pouco os traballos.
- Entón non te queixes. Debiches de lellos e xa verías como tiñas unha ortografía mellor.

PISTA 64

5. REPROCHES

1.

- Pois ao final non lles dixen aos meus pais que pensaba divorciarme, pero soubérono por outra persoa e tomárono moi mal.
- Claro, e con razón. Sinceramente, creo que llelo debiches contar ti mesma...

PISTA 65

2.

- Teo quería facer o cruceiro cos seus amigos, pero logo non foi porque non lle chegaban os cartos.
- E como non llos deixaches? Co boiño que és, merecías, non?

PISTA 66

3.

- Pedinlle ao meu irmán unhas fotos de cando era pequena, porque el é quen garda as fotos da familia, e resulta que non mas quixo dar. A ti paréceche normal?
- Muller, a min non! Púdochas deixar, por suposto. Se ao final son de todos...

PISTA 67

4.

- Síntoo, pero mañá non poderei vir traballar porque teño un exame na universidade.
- E non mo puidiches dicir antes? Co difícil que és atopar unha substituta...

PISTA 68

5.

- Bego quedara de chamarme antes de ir a Arxentina, porque quería facerlle un encargo, pero acaban de me dicir que xa está de volta.
- Que raro, non? Puido dicircho, se non lle custaba nada...

UNIDADE 10

Escollas

PISTA 69

2. DESCULPAS DE MAL PAGADOR

1.

- A ver García, como explica este balance comercial tan lamentable?
- Pois non foi culpa do departamento. Todo foi debido ás dificultades que ten o sector, xa que agora hai un exceso de importacións que dificultan a rendibilidade do produto. E pola chegada de artigos doutros países, estamos cos problemas que estamos. Eu, se me permite, suxiro uns axustes dos prezos de mercado.
- García, non bote balóns fóra, límítese a contestar ao que lle preguntan.
- Vale, vale.

PISTA 70

2.

- Rosalía, non entendo como a contabilidade puido ir mal. Como non detectamos isto?
- A ver, houbo tantos problemas que xa non sei por onde empezar. Como o contable estivo enfermo boa parte do ano, tivemos que contratar un bolseiro e tardou dous meses en entender as contas da empresa e o que queríamos que se fixese. Logo, cando empezaba a entender a dinámica, os dous administrativos colleron vacacións.
- Colleron vacacións!!!
- Si, é que xa lles tocaban, e entón, dado que estabamos na fase de redución de persoal, o bolseiro tamén se tivo que ocupar da parte administrativa, e só agora ao final nos decatamos de que a contabilidade non ía demasiado ben e os balances non eran positivos.
- Meu Deus!

PISTA 71

3.

- Augusto, quero unha explicación clara e precisa de por que baixou tanto a produción na empresa. Vostede, que é o xefe de taller, digo eu que a terá.
- Pois claro que a teño. Foi pola substitución das máquinas vellas polas novas, que non hai ninguén que as entenda. Estivemos máis de dous meses a tentar entendelas, ata que, por fin, soubemos como funcionaban. Pero non crea vostede que resulta moi doado, eh?
- E o encargado do mantemento?
- Ah! Como as instrucións estaban en alemán...

PISTA 72

6. TOMAR DECISIONS

1.

- Hai seis meses que descubrín certas irregularidades na contabilidade da que era responsable a miña compañeira Azucena. Pedílle explicacións e díxome que estaba pasando un mal momento, que o seu marido estaba en paro e que ela soportaba todos os gastos familiares. Teño que dicir que Azucena e eu somos amigos desde hai anos e pedíume que non o contase, que ela devolvería os cartos. Eu deille un prazo de seis meses para devolvelos, pero ao cumprirse comprobei que non os devolvera e por iso decidín contalo.

PISTA 73

2.

- Sinto moito o que pasou, pero é que estaba desesperada, o meu marido no paro, a hipoteca, os meus fillos, e que non vin outra saída e collín os cartos. Pensei que os podería devolver e por iso lle pedín a Álvaro que non me delatase, tamén o sinto moito por el porque somos amigos e non quería involucralo nos meus problemas. Non sei se podo arranxar este estrago... Entendo que me despidan a min, pero que despidan tamén a Álvaro non mo vou poder perdoar nunca.

PISTA 74

8. ESCOLLAS NA VIDA

1.

- Tomaches algunha decisión que tivese un efecto importante na túa vida?
- Pois si, cando era pequena facía ballet e era moi sacrificado, moitas horas despois do cole, e algúns sábados. Encantábame o ballet, pasábao moi ben, pero eran tantas horas de ensaio, e eu non tiña tempo libre para min, nin para os meus amigos.
- Claro, ti querías saír cos amigos, e tal.
- Pois si, a esas idades é que non tes nada claro e a min o ballet supúñame moito tempo, e acabei por deixalo. Pero ás veces penso que, se non o deixase, se cadra sería unha bailarina famosa.

PISTA 75

2.

- Tomaches algunha vez unha decisión que tivese un efecto importante na túa vida?
- Pois si, claro, hai 3 anos a miña situación en Venezuela, que é o país de onde veño, non estaba ben, porque perdera o traballo e as perspectivas de obter algo non

eran moi boas. E, claro, tiña un amigo que veu para Galicia e díxome que aquí había máis oportunidades... E como tamén teño familia galega, pois decidín cruzar o charco e, efectivamente, ao chegar aquí, abríronse moitas portas para min.

- E estás contento?
- Moito, moito. Coñecín xente marabillosa, o país é fermosísimo e estou seguro de que, se quedase alí, a miña situación non sería tan boa como a que teño agora.

PISTA 76

3.

- Tomaches algunha vez unha decisión que tivese un efecto importante na túa vida?
- Pois unha non, moitas, pero así unha que poida recordar foi na escola. Eu estaba nun cole de monxas coas miñas primas, a miña irmá. E... a idea que tiñan os meus pais e os meus tíos era que, ao rematar os estudos, pois..., que nos puxésemos a traballar, nunha oficina ou así.
- Ou sexa que querían que foses secretaria.
- Si, e non é que houbera problemas económicos, pero era a idea, o destino que tiñamos todas marcado, estudar ata os 16 e despois empezar a traballar. E un ano veu unha profesora moi nova, moi simpática e contábanos aventuras de cando ela estaba na facultade, e fíxonos cambiar de idea, de que o mundo non acababa aí, que a educación non remataba aos 16 anos. Entón eu rebeleime e dixen que quería estudar e ir á universidade.
- E os teus como o tomaron?
- Pois tiveron que loitar un pouco, pero a min axudoume moito o ambiente do cole, e da profesora, que convenceu os meus pais, como sacaba boas notas, e tal.
- Así que foi pola profesora?
- Si, e se non fose así, pois non estudaría e a miña vida sería coma a das miñas primas, non sei, nin mellor nin peor, diferente.